

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ULAŞILABİLEN BAZI TEKSTİL KONSERVASYON
MERKEZLERİ VE BİR HALI-KİLİM KONSERVASYON
ARAŞTIRMA LABORATUARI ÖNERİSİ**

89358

Gonca KARAVAR

**Danışman
Yrd.Doç.Öznur AYDIN**

İZMİR - 1999

**TC. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANASYON MERKEZİ**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ulaşılabilen Bazı Tekstil Konservasyon Merkezleri ve Bir Halı Kilim Konservasyon Araştırma Laboratuvarı Önerisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30 / 06 / 1999

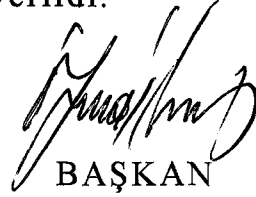
Gonca KARAVAR

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün ...1.1.7..1999 tarih ve ....12.... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin ...9.... maddesine göre Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı yüksek lisans öğrencisi Gonca KARAVAR'ın "Ulaşılabilen Bazı Tekstil Konservasyon Merkezleri ve Bir Halı Kilim Konservasyon Araştırma Laboratuvarı Önerisi" konulu tezi incelenmiş ve aday .19.1.8..1999 tarihinde, saat ..11.00....'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra .60. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ....başarılı..... olduğuna oy ....birliği..... ile karar verildi.

BAŞKAN

Doç. İsmail ÖZTÜRK

ÜYE

Yrd. Doç. Haray YUMAL

ÜYE

Yrd. Doç. Ömer AYDIN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv.Kodu:

*Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı: KARAVAR

Adı: Gonca

Tezin Türkçe Adı: Ulaşılabilen Bazı Tekstil Konservasyon Merkezleri ve Bir Halı-Kilim Konservasyon Araştırma Laboratuvarı Önerisi

Tezin Yabancı Dildeki Adı: Some Reachable Textile Conservation Research Centers and a Carpet - Rug Conservation Research Laboratory Suggestion

Tezin Yapıldığı

Üniversite: D.E.Ü.

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yıl: 1999

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

1. **Yüksek Lisans**

Dili: Türkçe

2. **Doktora**

Sayfa Sayısı: 71

3. **Tıpta Uzmanlık**

Referans Sayısı:

4. **Sanatta Yeterlik**

Tez Danışmanlarının

Ünvanı Adı Soyadı Yrd.Doç.Öznur AYDIN

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. Konservasyon

1. Conservation

2. Tekstil Konservasyonu

2. Textile Conservation

3. Konservasyon Laboratuvarı

3. Conservation Laboratory

4. Restorasyon

4. Restoration

5. Konservasyon Eğitimi

5. Educational Degree in Conservation

30 / 06 / 1999

ÖZET

Konservasyon konusunun son yıllarda ülkemizde popülarite kazanması sonucu bu alana ilgi duyanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çok farklı uzmanlık alanlarını bünyesinde barındıran konservasyon uygulamalarında prensip aynı olsa da uygulama şekilleri farklılık göstermektedir.

1940'lı yıllardan bu yana Dünya' da araştırılan ve uygulanan konservasyon ülkemizde henüz sınırlı objeler üzerinde uygulama olanağı bulabilmektedir. Tekstil eserler üzerindeki konservasyon uygulamaları ise bizim için nerede ise çok yeni bir uzmanlık alanıdır.

Kültürel değere sahip tekstil eserlerin konservasyonunda, konservatörün arkeoloji, sanat tarihi ve organik kimya bilgileri ile donatılmış olması ve bu bilgileri hayata geçirebilmesi alanındaki başarısı açısından önemlidir.

Olaya bu açıdan bakıldığında, tekstil konservasyonu konusunda Dünya' da yapılan uygulamalardan haberdar olmak ve tekstil konservasyon laboratuvarının nasıl olması gerektiği biz ilgililer için büyük önem taşımaktadır.

“Ulaşılabilen Bazı Tekstil Konservasyon Merkezleri ve Bir Halı – Kilim Konservasyon Araştırma Laboratuvarı Önerisi” başlıklı araştırma konusunda Dünya üzerinde hizmet veren bazı konservasyon merkezlerinin tanıtımı ile bir halı kilim konservasyon araştırma laboratuvarı için öneriler verilmiştir.

ABSTRACT

In the latest years the result of going popularity of the conservation matter the number of people, who interested in this field has been increased. Although the principle in the conservation practices that include many different practice areas are the same, application forms are different.

Since 1940's conservation that has been searched and practiced in the world could be found application possibility on limited objects . The conservation practices on textile artifacts are a very new expertises area for us.

In the conservation of textile artifacts with cultural value, it's important that conservator should have knowledge of organics chemistry, history of art and archeology and could practiced these knowledges.

When it's looked at from this point of view, on the subject of textile conservation it's very important for us, that one has to be informed about applications all around the world and to know how to work with textile conservation laboratories.

In teheis, " Some Reachable Textile Conservation Research Centers and a Carpet - Rug Conservation Research Laboratory Suggestion" , it has been given information about some conservation centers that serve around the world and sets up propositions for a carpet-rug conservation research laboratory.

ÖNSÖZ

Tekstil eserler, üretildikleri liflerin, buldukları ortamdan ayrılması ile birlikte daha üretim öncesinde bozulmaya başlamaktadır ve ömürleri de taş, seramik, cam esere oranla daha kısadır.

Tekstil eserlerin, ait oldukları dönem hakkında kanıt olma özelliğinin de bulunması önemlerini arttırmaktadır.

Restorasyon, ülkemizde uzun zamandan beri bilinse bile öncelikle düşünülmesi gereken konservasyon, terminolojimize gireli çok da fazla olmamıştır. Bu alanda Dünyadaki çalışmalara dikkat çekebilmek ve merkezleri tanıtmanın yanı sıra bu alana yönelik bir laboratuvar önerisi getirilmesi ile araştırma konusunun ilgililere ışık tutması amaçlanmıştır.

Tez çalışmamın danışmanlığını yürüten ve arşivinde bulunan tüm dökümanları bana açan sayın hocam Yrd.Doç.Öznur AYDIN başta olmak üzere, bölüm başkanımız sayın Doç.İsmail ÖZTÜRK'e, araştırmamda kullandığım kaynak kitapların ABD'den getirilmesinde bana büyük yardımcı olan sayın Yıldız YAĞCI'ya, yakın aile dostumuz Ece Grafik Ender ÖZARKALIOĞLU'na, tüm mesai arkadaşlarıma ve maddi manevi yardım ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Vedat KARAVAR'a, teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALARIN LİSTESİ.....	VIII
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	XI

I.BÖLÜM**Ulaşılabilen Bazı Tekstil Konservasyon Merkezleri**

1.1. Tekstil Konservasyonu konusunda Hizmet Veren Bazı Organizasyonlar.....	1
1.1.1. ICOM (International Council of Museum).....	1
1.1.2. AIC (The American Instituted of Conservation).....	8
1.1.3. CCI (Canadian Conservation Institute).....	9
1.2. Tekstil Konservasyonu Konusunda Hizmet Veren Özel Kuruluşlar.....	11
1.2.1. Anna Grishkova – Smith.....	11
1.2.2. Textile Consevation Center.....	16
1.3. Tekstil Konservasyonu Konusunda Eğitim Veren Üniversiteler.....	18
1.3.1. Courtauld Institute of Art University of London.....	18
1.3.2. The Institute of Fine Arts New York University.....	22
1.4. Tekstil Konservasyon Laboratuarları.....	25
1.4.1. The Textile Conservation Laboratory – The Cathedral of Saint John the Divine.....	25
1.4.2. Winterthur Conservation Labs (University of Delaware)...	29

II. BÖLÜM**D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları
Bölümü Halı-Kilim Konservasyon Araştırma Laboratuvarı Önerisi**

2.1. Tekstil Konservasyon Araştırma Laboratuvarında Olması	
Gereken Fiziki Koşullar.....	31
2.2. Tekstil Konservasyon Araştırma Laboratuvarında Olması	
Gereken Teknik Donanım ve Personel İstihdamı.....	33
2.3. D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı-Kilim Restorasyon Laboratuvarı	
Kuruluş Çalışmaları ve Donanımı.....	54
2.4. Halı-kilim Restorasyon Laboratuvarının Geliştirilmesi İçin Öneriler.....	63

III.BÖLÜM**Uygulama Çalışmaları**

3.1. Organik ve İnorganik Yapılı Eserlerin Saklama Koşulları İle İlgili Panolar.....	65
3.1.1. Organik Yapılı Eserlerin Saklama Koşulları (Pano).....	65
3.1.2. İnorganik Yapılı Eserlerin Saklama Koşulları (Pano).....	66
3.2. Reprodüksiyon ve Restitüsyon Çalışmaları.....	67
3.2.1. 19.y.y. Antik Kazak Halısı (Detay).....	67
3.2.2. Tapestry (Detay).....	68

SONUÇ.....69

BİBLİYOGRAFYA.....71

EKLER.....XV

ÖZGEÇMİŞ

KISALTMALARIN LİSTESİ

- A.B.D.** : Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e. : Adı geçen eser
bkz. : Bakınız
cm. : santimetre
°C. : santigrad derece
D.E.Ü. : Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. : Doçent
gr. : gram
ICOM : International Council of Museum (Uluslararası Müzeler
Konseyi)
İ.T.Ü. : İstanbul Teknik Üniversitesi
lt. : litre
m. : metre
mg. : miligram
m³. : metreküp
M.Ü. : Marmara Üniversitesi
s. : sayfa
UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural
Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve
Kültür Kurumu)
Yrd.Doç. : Yardımcı Doçent

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

- Resim 1** : Anna Grishkova-Smith
- Resim 2-3** : 5. ve 6.y.y.'a ait sancak Konservasyondan önceki ve sonraki hali
- Resim 4-5** : 19.y.y. ipek işleme Çin panosu Konservasyondan önceki ve sonraki hali
- Resim 6-7** : 3.y.y.'a ait üzerinde Nil Tanrısı madalyonu bulunan tapestry Konservasyondan önceki ve sonraki hali
- Resim 8-9** : Rus İkonu Konservasyondan önceki ve sonraki hali
(KAYNAK: Resim 1-9; <http://www.textileconservation.com>)
- Resim 10** : Konservasyon Merkezi'nde Tapestry konservasyonu yapılırken
- Resim 11** : Tekstil Konservasyon Merkezi'nde yapılan çalışmalardan örnek
- Resim 12-13**: Tekstil Konservasyon Merkezi'nde yapılan araştırma çalışmalarına örnekler
(KAYNAK: Resim 10-13; Nell Hoare; Director. The Textile Conservation Centre, June 1994, Broşür. Yrd.Doç.Öznur AYDIN)
- Resim 14** : Laboratuvar çalışanları
- Resim 15** : Laboratuvar çalışmalarından örnek
- Resim 16-17**: Laboratuvar çalışmalarından örnek
- Resim 18** : Laboratuvar çalışmalarından örnek
(KAYNAK: Resim 14-18; <http://plaza.interport.net/cathedral/textile.html>)
- Resim 19-20**: Tekstil konservasyon laboratuvarından ve yapılan bir çalışmadan görüntü
(KAYNAK: Resim19-20; <http://Seuart.art.udel.edu/ArtCon/ACDegree/WinConsLabs.html>)
- Resim 21** : De-iyonize su ile halının yıkama işlemi. S.83.
- Resim 22** : Yıkama esnasında halı zeminin deterjandan etkilenmemesi için file bir bezle örtülmesi. S.83.
- Resim 23** : Halı zemininin file bezle örtülmesine detay. S.84.
- Resim 24** : Halının yıkanmasına detay. S.84.
- Resim 25** : Halının üstünün file bez ile kaplanması. S.83.
- Resim 26** : Su ve deterjan kalıntılarının fırça ile uzaklaştırılması. S.84.
- Resim 27** : Halı yüzeyinin yumuşak bir fırça ile yıkanması. S.84.
- Resim 28** : Halının yüzeyinin fırça ile yıkanmasından detay. S.85.
- Resim 29** : Yıkama işleminden sonra file bezin yüzeyden kaldırılması.S.85
- Resim 30** : Halı yüzeyinin plastik film tabakası ile kaplanması.S.85.
- Resim 31** : Plastik film tabakasıyla kaplamadan farklı bir görünüş. S.85.
- Resim 32** : Yıkanan halının suyunun süzdürüldüğü masa. S.88.
- Resim 33** : Film tabaksının bir silindir yardımıyla düzgünleştirilmesi.S.88.
- Resim 34** : Vakumlama işleminden önce film tabakasının üstüne ağırlıkların yerleştirilmesi. S.127.
- Resim 35** : Film tabakası üzerine ağırlıklar yerleştirildikten sonraki Durum. S.123.

- Resim 36** : Vakumlama işlemi. S.184.
Resim 37 : Tapestry konservasyonunda kullanılan ahşap düzenek. S.179.
Resim 38 : Osterley Müzesi konservasyon laboratuvarından bir Görünüş. S.176.
Resim 39-40: Konservasyonu yapılan eser üzerindeki kirlerin kuru kağıt ile alınması ve yumuşak bir fırça yardımıyla temizlenmesi. S.104.
Resim 41-42: Konservasyonu yapılan eserin ütülenmesi işlemi. S.295.
(KAYNAK:Resim 23-42; Sheila LANDI: The Textile Conservator's Manual. (Revised 1998) Butterworth-Heinemann, Oxford.)

- Resim 43** : D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Halı-Kilim Restorasyon Laboratuvarından Görüntüler
Resim 44 : D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Halı-Kilim Restorasyon Laboratuvarından Görüntüler
Resim 45 : Çeker Ocak
Resim 46 : Ph Metre
Resim 47 : Saf Su Cihazı
Resim 48 : 0.01 gr. Kapasiteli Hassas Terazî
Resim 49 : 0.001 gr. Kapasiteli Hassas Terazî
Resim 50 : Stereo Zoom Mikroskop
Resim 51 : Tavan Tipi Split Klima
(KAYNAK: Yrd.Doç.Öznur AYDIN'ın Arşivinden)

- Resim 52** : Bordürü Onarılmış Halıdan Bir Görünüş
Resim 53 : Halıdan Eski Onarım Kalıntılarının Uzaklaştırılması
Resim 54 : Halının onarım kalıntılarının söküldükten sonraki hali
Resim 55 : Yıkamadan önce yüzeyin file ile kalıplanması
Resim 56 : Halının platform üzerindeki görüntüsü
Resim 57 : Yıkama işleminden önce yüzeyin file bir bez ile kaplanması
Resim 58 : Halının yıkanması işleminden bir görünüş
Resim 59 : Halının Osterley müzesine gönderilmeden önce polyeten bir malzeme ile rulo yapılması
(KAYNAK: Sheila LANDI; The Textile Conservator's Manual. (Revised 1998) Butterworth-Heinemann, Oxford. S. 277.-285.)

GİRİŞ

Dünyada konservasyon araştırmaları ve uygulamaları 1940'lı yıllardan itibaren kurumlaşarak günümüze kadar gelmiştir. Kültürel tarihin ve mirasın korunup yaşatılmasında büyük önem taşıyan konservasyon yavaş yavaş diğer alanlara da kayarak, ülkemizde de önemi kavranmış ve son yıllarda uygulama alanı bulmaya başlamıştır.

Tekstil ürünleri üretildikleri liflerin, buldukları ortamdaki ayrılması ile birlikte daha üretim öncesinde bozulmaya başlamaktadır ve ömürleri de taş, seramik, cam eserlere oranla daha kısadır.

Tekstiller, ait oldukları dönem hakkında kanıt olma özelliğinin de bulunması önemlerini arttırmaktadır.

Restorasyon, ülkemizde uzun zamandan beri bilinse bile öncelikle düşünülmesi gereken konservasyon, terminolojimize gireli çok da fazla olmamıştır.

Ülkemizde kültürel ve tarihi mirasın bolluğuna rağmen bu değerlerin korunup yaşatılması yeni yeni önem kazanmışken, Dünya'da bu alanla ilgili kurum ve kuruluşların irili ufaklı, sayısını tesbit etmemiz bile çok güçtür.

Bu düşünceden yola çıkarak hazırlanan araştırma konusunun amacı, Dünya'da belli başlı merkezlerden örnekler seçerek tanıtımını yapmak ve tekstil konservasyonu alanında bir araştırma laboratuvarı önerisi

XII

getirerek, bu alana gönül veren araştırmacılara ve eğitim kurumlarına örnek teşkil edecek bir takım verileri ortaya koyabilmektir.

Bu çerçevede yapılan araştırmanın sınırları tahmin edileceği gibi çok genişti. Özellikle araştırmanın internet ortamında yapılması karşılaşılan güçlükleri daha da arttırmıştır. Konservasyonun Dünya üzerinde çok köklü bir geçmişinin olması, beraberinde uzmanlık alanlarının da gelişmesini getirmiştir. Sanal bir ortamda araştırma yaparken de her istenilen bilgiye ulaşmak güçtür.

Buradaki bilgilerin hemen hemen hepsi kurum, kuruluş ya da şahısın tanıtımını yapar niteliktedir. Zaman içinde, konu ile çok da alakalı olmayan bilgilerle de karşılaşılmış ya da aranılan bilgi hakkında ikiyüzlere varan bilgi doneleriyle karşılaşılmıştır. Dolayısı ile ilk başta karşılaşılan bu kadar çok fazla bilgi karşılığında konu iyice dallanmış budaklanmış ve içinden çıkılmaz bir hal almıştır.

Bu aşamadan sonra elde edilen veriler değerlendirilerek sınırlama getirme ihtiyacı doğmuştur ve konuya 'merkezler' adı altında organizasyonlar, özel kuruluşlar, üniversiteler ve laboratuvarlar olarak bir sınıflandırma yapılmıştır.

Ancak bu sınıflandırma yapılırken internette bir buçuk yıllık bir süreçteki araştırmanın ve de bilgi fazlalığının aslında laf kalabalığından fazla bir şey olmadığı görülmüştür.

Sanal ortamda yapılacak bir araştırmada öncelikle yöntemin çok iyi belirlenmesi ve bir plan dahilinde çalışılması, arama sitelerinde kullanılacak anahtar kelimelerin ise konuyu iyi tanımlar şekilde seçilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde araştırılan konudan uzaklaşmak hiç te zor değildir.

XIII

Ülkemizde son yıllarda uygulanmaya başlanmasına rağmen Dünya’da çok köklü örnekleri olan, konservasyon alanında organizasyonlar, özel kuruluşlar, eğitim kurumları ve laboratuvarlar bulunmaktadır.

Tez çalışmasının birinci bölümünü oluşturacak bu kurum ve kuruluşların tanıtımında dolayısı ile seçici olma yoluna gidilmiş, her alandan yaygın hizmet veren örnekler seçilmiştir. Ulaşılabilen diğer kurum ve kuruluşların isimleri ilgililer için ekler bölümünde verilmiştir.

Tez çalışmasındaki resimlerin bir kısmı internetten, bir kısmı kitaptan bir kısmı da bröşürlerden alıntı yapılarak kullanılmıştır. Bilimsel ahlaka ve yazım kurallarına uygun olması nedeniyle bunlara kaynak gösterme mecburiyeti vardır. Ancak bu fotoğrafların alındıkları kaynakların, fotoğrafların listesinde verilmesi uygun görülmüştür.

Ayrıca, konu ile yakından ilişkisi olması nedeni ile ekler bölümünde, örnek olması açısından bir halı konservasyonunun yönteminin, tekniğinin ve işlem aşamalarının anlatıldığı örnek bir çalışma Sheila Landi’nin kaynakçada gösterilen kitabından çeviri yapılarak verilmiştir.

Bu doğrultuda hazırlanan tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, yukarıda anlatılan sınıflandırmaya uygun olarak hazırlanan tekstil konservasyonunda hizmet veren organizasyonların, özel kuruluşların, eğitim kurumlarının ve konservasyon laboratuvarlarının tanıtımı yapılmıştır.

İkinci bölümde, bir konservasyon laboratuvarının nasıl olması gerektiği ve personel istihdamı konusunda bilgi verilmiş, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü’nde kurulan Halı Kilim

XIV

Restorasyon Laboratuvarının kuruluş çalışmaları anlatılmış, uygun şartlarda geliştirilebilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Üçüncü bölümde ise, araştırma konusuna paralel olarak yapılan uygulama çalışmalarına yer verilmiştir. Burada iki adet pano çalışması ve dört adet tasarım yer almaktadır. Yapılan tasarımların hepsi orjinal

işlerden detay çalışmalardır. Ticari ahlaka uygun olmaması nedeniyle desenleri temin ettiğimiz firma yetkilisi detaylı bilgi vermekten kaçınmıştır.

Ayrıca yapılan araştırma sonucunda ICCROM, ICOMOSS ve ICC gibi uluslararası konservasyon enstitüleri ile de karşılaşmış ancak yapılan araştırmanın tekstil ağırlıklı olması nedeni ile kuruluşların bu alana yönelik çalışmalarına ulaşamadığı için araştırma konusunda bu kuruluşlara yer verilmemiştir.

I.BÖLÜM

ULAŞILABİLEN BAZI TEKSTİL KONSERVASYON MERKEZLERİ

1.1. Tekstil Konservasyonu Konusunda Hizmet Veren Bazı Organizasyonlar

1.1.1. ICOM (International Council of Museum – Uluslararası Müzeler Birliği)

Uluslararası Müzeler Konseyi ilk kez 1946 yılının Kasım ayında toplanmıştır ve ilk başkanı olarak Chauncey J. Hamlin seçilmiştir. Ayrıca Dökümantasyon Merkezi de ICOM'un sorumluluğunda UNESCO tarafından aynı yılda kurulmuştur. ICOM profesyonel müzecilere, araştırmacılara, UNESCO'ya, üyesi kişi ve kuruluşlara bilgi, oryantasyon ve araştırma desteği taahhüt etmiştir.

17 – 22 Temmuz 1950 yılında ikincisi düzenlenen ICOM Müze Teknikleri Uluslararası Komitesi'nin konferansına 31 ülkeden katılım olmuştur. Temel bilimsel elemanlar, müze ve eğitim, profesyonel eğitim problemleri bu konferansta görüşülerek uluslararası laboratuvar ve dökümantasyon komiteleri kurulmuştur. Müzeler için UNESCO ve ICOM tarafından bir kampanya düzenlenmiş, bu bir başlangıç kabul edilerek Dünya genelinde müzelerin eğitime katkısı belirtilmeye çalışılmıştır. Kampanyayı halkın bilgilendirilmesine ilişkin çalışmalar takip etmiştir. 1951 yılında her 18 Mayıs' ın Dünya Müzeler Günü olarak kutlanması kabul edilmiştir.

Milano'da düzenlenen üçüncü genel konferansta müzelerin mimarideki yeri ve modern şehir planlamasındaki önemi, müzeler, teknik ve bilimsel gelişmeler, Doğal Tarih Müzeleri ve doğanın korunması, müzeler ve uluslararası anlayışlara uygun modern sanat kuralları konuları tartışılmıştır. 1956 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti'nde toplanan "Yakın Doğu'da Müzelerin Problemleri" ne ilişkin konferansın

amacı bölgede bulunan müzelerle işbirliği yaparak gelişmeleri sağlamak olmuştur ve bu tip uluslararası çalışmaların ilk örneğini teşkil etmiştir.

ICOM Uluslararası Sanat Sergileri Komisyon Toplantısı 2 Temmuz 1957' de Louvre Müzesi'nde gerçekleştirilirken bu komisyon sanat eserleri için bir gümrük etiketi hazırlanmasına karar vermiştir. Bu ölçümler belirli bir çerçevede Florence Antlaşmasına taşınmış ve eğitimsel, bilimsel ve kültürel malzemelerle ilgili esaslar UNESCO'nun 1950 yılındaki genel toplantısında belirtilen değerlendirilmelere eklenerek yayınlanmıştır. Üye ülkelerin gümrük birimleri bu etiketin geçerliliğini kabul etmişlerdir.

Belirli bir anket dönemi sonrası ICOM, UNESCO için "Müzelerin herkese açılması ve etkin hale gelmesi" doğrultusunda bir çalışma hazırlamış ve bu çalışma 1960 yılında yasal içerik kazanmıştır. Bu, müzelerin halk tarafından daha çok benimsenmesi için gösterilen ilk önemli çalışma olmuştur.

1 Mart 1959' da UNESCO ve ICOM'un girişimleriyle Kültürel Değerlerin Korunması ve Restorasyon Merkezi Roma' da kurulmuş ve bu UNESCO ile ICOM'un bu alandaki en önemli ortak çalışmalarından biri olmuştur.

1962 yılında gerçekleştirilen altıncı genel konferansta ise sanat eserlerinin hırsızlığa karşı korunması, tropik ülkelerde kültürün korunmasına ilişkin problemler, değişen Dünya'da tarih ve folklor açısından müzelerin rolü, müzelerin işlevleri, bir araştırma merkezli mi yoksa sadece sergileme amaçlı mı olduğu tartışılmıştır.

15 Haziran 1965'de ICOM, üyelerinin çalışmalarını daha geniş alana yaymalarına imkan sağlamak amacı ile finansal destekte bulunacak bir

organizasyon gerçekleştirmiştir. Altıncı Genel Kurul Philadelphia'da gerçekleşmiş ve burada ilk kez müze personelinin eğitimi üzerine bir çalışma gurubu kurulmuştur.

1967 yılında Çekoslovakya'da bir grup uzman Avrupa Müzeleri Personel Eğitimini tartışmış ve müzebilimi ilk kez üniversitelerde bilimsel bir dal olarak kabul edilmiştir.

1974 yılında ulusal kültürel varlıkların korunmasına ilişkin bir el kitabı yayınlanmıştır. 1970 yılından itibaren bu konunun üzerinde durulmuş ve kültürel değerlerin kanunlara aykırı ticareti suç sayılmıştır. Müzeler bunun önlenmesi ve kültürel mirasın korunması için her türlü ulusal bilginin yürütme ve yargı organlarına bildirilmesi için cesaretlendirilmiştir. ICOM, UNESCO için orjinal objelerin değişimleri, değişik ülke ve kurumlarda rastlanan türlerine ilişkin yasal ve yönetim değerlerine göre bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışma devlet uzmanlarının derlemelerine uyarak hazırlanmış ve kültürel temaların uluslararası değişimleri ve değerlendirilmelerine ilişkin başlatılan çalışmaların temelini oluşturmuştur. Bunlar UNESCO'nun 1976'da Paris'te yapılan genel konferansında benimsenmiştir.

Afrika Bölgesi Müzeleri Koruma Organizasyonu'nun ilk genel kurulu Nairobi-Kenya'da 1978 yılında ICOM' un katkılarıyla gerçekleşmiştir. Ayrıca ICOM müzelerarası transferler ve materyallerin değişimi konusundaki çalışmalarını takiben ICOM müzeler değişim programını başlatmıştır.

1981 yılında UNESCO İç Denetleme Komitesi'nin ricasıyla kültürel varlıkların değiştirilmesine ilişkin standart formlar hazırlanıp bunların kullanımı ile ilgili kılavuzlar düzenlenmiştir.

1986 yılında yapılan 15. Genel Kurul ile birlikte ICOM profesyonel etik kodları kabul edilerek, ICOM Uluslar arası Müze Halkla İlişkiler Komitesi tarafından Müzelere Bakış El Kitabı yayınlanmış ve dökümantasyon komitesinin hazırladığı Müzebilimi terimlerini içeren kitap yirmi dilde basılmıştır.

ICOM News, 1990 yılında üç ayrı dilde, İngilizce – Fransızca ve İspanyolca olarak ICOM Asya – Pasifik tarafından yayınlanmıştır. Aynı yıl Paris’ te yapılan yönetim konseyinde bir etik komitesi kurulmuştur. Profesyonel etik ile ilgili birçok problem üzerinde çalışılmış ve bu komite etik kodlarının tercüme edilmesine karar vermiştir. Bunun için de ICOM’ un ahlaki kurallara saygısı garanti olarak gösterilmiştir.

ICOM’ un 17. Genel Konferansı 1995 yılında Norveç’ te yapılmış ve altı ana başlık kabul edilmiştir. Ana temayı kültürel mirasın korunması, müzeler, müze eğitimi ve enformasyon teknolojisindeki gelişmeler oluşturmuştur. Yine 1995 yılında Avrupa Müzeleri rehberi yayınlanmış ve ICOM 1995 yılında internette kendi tanıtım sitesini hazırlamış, müze ve kuruluşları da bu konuda yönlendirmiştir.¹

ICOM’un 1998 yılında Melbourne’de düzenlenen onsekizinci genel konferansında, 15.000 müze uzmanının internet üzerinde verdiği oylarla 1998-2001 yılları için Jacques Perot genel başkan seçilmiştir. 50 yıllık geçmişinde ICOM’un üçüncü Fransız başkanı olan Jacques Perot, Musée de l’Armée ve Musées Nationaux des Châteaux de Compiègne et de Blérancourt Müzelerinin müdürüdür.

ICOM’un amacı müzelerin gelişmesini, yükselmesini sağlamak ve müze çalışmalarını uluslararası düzeyde sergilemektir. ICOM, özel bir organizasyon olup (NGO / Non-Governmental Organisation) UNESCO

---

¹ <http://nic.icom.org/ICOM/chronology.html>

ile resmi bir ilişkisi vardır. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nden bir müşavir de bünyesinde yer almaktadır. ICOM 1946 yılında kurulmuştur ve 147 ülkede 15.000 dolaylarında üyeye sahiptir. Gerçekleştirilen aktivitelere 116 ulusal komite ve 25 uluslararası komiteden üyeler iştirak etmektedir.²

ICOM'a ait tüm dökümanlar, tarihçesi, ulusal ve uluslararası komiteler, UNESCO gibi bölgesel organizasyonlar, müze malzemeleri ve kültürel miraslar gibi bilgiler ICOM ve UNESCO dökümantasyon bilgi merkezinde toplanmıştır. Merkez, ICOM'un internetteki web sayfasını düzenleyerek yazılı bilgileri güncellemektedir.³

ICOM'u oluşturan 25 uluslararası komiteden birisi ICOM-CC'dir.* Bu kurum, tarihsel ve sanatsal öneme sahip ürünlerin korunması, restorasyonu ve Dünya müzeleri ile ilgilenen her kıtadan 1200'den fazla insanı kapsamaktadır.

ICOM-CC koruma uzmanlarının toplanabileceği ve disiplinli bir seviyede çalışabilecekleri ortamı sağlar. 22 çalışma grubu komitenin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bu grupların ilgilendikleri konular şöyle sıralanabilir;

- Kültürel ve doğal tarihte belirli öneme sahip objeler üzerinde bilimsel araştırmalar yapmak
- Koruma sorunlarına çözümler bulmak
- Standart teknikler ve uygulamalar geliştirmek
- Tahribat türlerini belirlemek ve koruyucu konservasyon konularını planlamak

² <http://palimsest.stanford.edu/icom/organization.html>

³ <http://palimsest.stanford.edu/icom/centre.html>

* **ICOM-CC:** International Council of Museum-Committee for Conservation (Uluslararası Müzeler Birliği-Konservasyon Komitesi)

Her çalışma grubu, araştırmanın uzmanlık alanı gerektiren bölümü ile ilgilenen üyelere oluşur ve bu gruplar üyelerin görevlendirdiği bir koordinatör ile birbirine bağlıdır.

ICOM-CC Dünya çapında koruma ile ilgilenen uzmanları bir araya getirmek için 3 yılda bir toplantılar organize eder. Yapılan toplantılarda zirveyi oluşturan konular komite ve çalışma gruplarının faaliyetlerini içermektedir. Toplantıda sunulan bildiriler koruma alanında önemli yayınlardan biri olan konferans ön baskılarında yayınlanır. Bu toplantıların onikincisi 1999 yılında Fransa'da yapılacaktır.

3 yılda bir yapılan toplantı boyunca, ICOM üyeliğini alan her çalışma grubunun katılan üyeleri kendi koordinatörlerini ve komitenin yönetim kurulunu atarlar.⁴

ICOM, Çalışma Grupları

- Nr.1 Koruyucu Konservasyon
- Nr.2 Konservasyon ve Restorasyon Uygulamaları
- Nr.3 Teori ve Restorasyonun Tarihsel Gelişimi
- Nr.4 Sanatsal Çalışmaların Çözümlemesinde Bilimsel Yöntemler
- Nr.5 Resim-I: Resim Konservasyonu ve Restorasyonu
- Nr.6 Resim-II: Resimler Hakkında Bilimsel Çalışmalar; Metodlar ve Teknikler
- Nr.7 Heykel ve Renklendirilmesi
- Nr.8 Duvar Resmi, Mozaik ve Taş Eserler
- Nr.9 Grafik Dökümanlar
- Nr.10 Fotografik Kayıtlar

⁴ http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz.html

- Nr.11 Etnografik Koleksiyonlar
Nr.12 Yaş Hayvansal Lifler ve Arkeolojik Materyaller
Nr.13 Tekstiller
Nr.14 Deri ve Deriden Mamul Ürünler
Nr.15 Doğal Tarih Koleksiyonları
Nr.16 Taş
Nr.17 Cam ve Seramik
Nr.18 Metal
Nr.19 Lacquer (Vernik, Vernikli Objeler)
Nr.20 Mobilya ve Ahşap Objeler
Nr.21 Reçine: Tanım ve Fiyatlandırma
Nr.22 Modern Objeler⁵

ICOM-CC'a bağlı çalışan 22 çalışma grubunun her biri farklı ülkelerde hizmet vermektedirler. Tekstil alanında hizmet veren 13 numaralı çalışma grubu İtalya'da bulunmaktadır. Rosalia Varoli-Piazza'nın koordinatörlüğünde çalışmalar, Istituto Centrale del Restauro (Merkez Restorasyon Enstitüsü) tarafından Roma'da yürütülmektedir. 1998-2001 yıllarına ait 3 senelik periyotta çalışma grubunun programında yer alan konular şunlardır;

- Tekstil ürünlerinde geleneksel konservasyon metodlarının uygulanması (dikiş teknikleri). Bu uygulama, tekstil liflerinin mukavemeti, elastikiyeti ve bağıl nem arasındaki ilişkiyi içermektedir.
- Tekstil konservasyonunda fotoğrafla belgeleme teknikleri
- Tarihi tekstillerin modern konservasyon teknikleri ile test edilmesi
- Ortaçağ mezarlarından çıkan tekstillerin konservasyonunda karşılaşılan sorunlar
- İpek bozulmalarında karşılaşılan sorunlar⁶

⁵ http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz/hpagewg.htm

⁶ http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz/hpagewg/wg13.htm

ICOM-CC'ın dışında ICOM'un bünyesinde bulunan diğer uluslararası komiteler; CECA (Education & Cultural Action – Eğitim ve Kültürel Faaliyetler), CIDOC (Documentation – Dökümantasyon), CIMCIM (Musical Instruments – Müzik Enstrümanları), ICAMT (Architecture & Museum Techniques – Mimarlık ve Müze Teknikleri), ICEE (Exhibition Exchange – Sergi Değiştirme), ICMAH (Archaeology & History – Arkeoloji ve Tarih), ICOFOM (Museology – Müzebilimi), ICTOP (Training of Personnel – Personel Yetiştirimi), MPR (Marketing, Public Relations & Fundraising – Pazarlama, Halkla İlişkiler ve Sermaye Arttırımı), NATHIST (Naturel History – Tabiat Bilgisi), ICMS (Museum Security – Müze Güvenliği).

Uluslararası komitelerin yanısıra Belçika, Brezilya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Meksika, Rusya, İsveç, Amerika ve İngiltere'de ICOM'a bağlı ulusal komiteler bulunmaktadır.⁷

1.1.2. AIC (The American Instituted of Conservation – Amerikan Konservasyon Enstitüsü)

Enstitü konservasyon eğitimi veren, konservasyon konusunda standartlar geliştiren ve gelişmiş yayın yelpazesi ile tüm Dünya üzerindeki konservatörlere güncel bilgileri ve yenilikleri ulaştıran; uzman, akademik konservatörlere üyelik sağlayarak konservasyonun gelişimine büyük katkıları olan ünlü bir enstitüdür. Dünyanın her tarafında seminerler düzenleyerek, bu seminer notlarını da üyelerine internet ortamında yayınlamaya hizmet vermektedir. Tüm Dünya ülkelerindeki konservatörleri ve konu ile ilgili uzman kişileri üyeliği altında toplamış ve bunu yıllık güncellenen bir katalog şeklinde yayınlamıştır. Ayrıca Enstitü aylık gazete de yayınlamakta,

⁷ <http://www.icom.org/committees.html>

konservasyon konusunda yapılan ve yapılacak olan tüm çalışmalarını, seminerleri üyelerine ulaştırmaktadır.

Diğer yandan konservasyon konusunda gelişen yeni teknikler, donanımlar ve yenilikler konusunda internet sitesinden üyelerine küçük bir ücret karşılığında sürekli bilgi aktarmaktadır.

Enstitünün yayınlarından bazıları aşağıda verilmiştir.

- Aic Journal
- Aic Directory
- Code of Ethics and Guidelines
- Aic Preprints
- Seminar on Paper Sizing
- Painting Conservation Catalog
- Preservation of Collections
- Textile Conservation Catalog
- Museum Exhibit Lighting⁸

1.1.4. Canadian Conservation Institute (Kanada Konservasyon Enstitüsü)

Kanada Konservasyon Enstitüsü 1972' de Kanada' nın tarihi ve kültürel değerlerini koruma ve sergileme amacı ile kurulmuş ve konservasyon teknolojisi üzerine kendini zaman içerisinde çok geliştirmiştir. Kurulduğu yıl Kanada Hükümeti desteğinde, Kanada' daki Ulusal Müzeler'le söz konusu müzelerdeki eserlerin restorasyonu konusunda birkaç ortak çalışma programı oluşturmuştur.

---

⁸ Aic Directory 1999 The American Institute for Conservation of Historic & Artistic works. USA Washington, 1998. s. 9.-10.

Not: Amerikan Konservasyon Enstitüsü'nün internetteki adresine detaylı bilgi alabilmek için e-mail gönderilmiş ancak gelen cevapta bilgi almak için internetteki web sayfasına bakılması gerektiği yazılmıştır. Dolayısıyla Bu enstitü ile ilgili detaylı bilgiye ulaşamamıştır.

Kanada Konservasyon Enstitüsünün temel aktivitelerinin başında konservasyon, araştırma grupları ve uygulama programları ile ortak çalışmaların yanı sıra sanatsal ürünler ve Kanada sanat koleksiyonları üzerinde çalışmalar yapmaktır. Kanada müzeleri ve sanat galerilerinde aynı yıl 25' in üzerinde, staj bazında konservatör çalıştırmıştır.

Sonraki yıllarda ipek dokumalar üzerinde yeni çalışmalar ve tekniklerin kullanımını başlatmış, eserlerin saklanması ve sergilenmesi konusunda standartlar tespit etmiştir. Enstitü bünyesinde 3 yıl süreli konservatör yetiştirme programı açılmıştır. Bu konservatörler Ottawa'daki enstitü laboratuvarında ve küçük bölgesel laboratuvarlar olan Moncton'daki, Vancoun'daki ve Quebec'teki laboratuvarlarda uygulama imkanı bulmaktadır. Bu konservatörler daha sonra ulusal ve uluslararası kurumlarda uzmanlar olarak çalışma olanağı bulmaktadırlar.

Enstitü tarafından, Kanada müzelerinin koleksiyonlarını daha iyi koruma ihtiyaçları ve talepleri sebebiyle bu müzelerde müze çalışanlarına yönelik olarak bir dizi seminerler verilmiştir. Daha sonra bu seminer notları tüm müze çalışanları ve uluslar arası konservatörler arası bilgi paylaşımına yönelik olarak yayınlanmıştır. Enstitü 300' den fazla çalışan konservatörü, bilgi, deneyim ve kullandığı teknoloji ile konusunda Dünyada lider durumdadır.

1990'da finansal destek sağlayacağı düşüncesiyle Fransızca konservasyon eğitimi vermeye başlamış ve bu amaçla enstitü bünyesinde Museological Resource Centre adı altında yeni bir bölüm açılmıştır.

Haziran 1993'te Kanada'daki çok ulusluluk düşünülerek enstitü bünyesinde yeni bir bölüm daha açılmıştır. Bu bölümün amacı Kanada'

daki farklı etnik kùltürlere ait sanat eserlerin korunması ve sergilenmeye hazırlanması olmuştur.

Halen verdiği eğitim, yetiştirdiği konservatörler, müze bilimciler, arkeologlar ve sanatçıların yanı sıra, oluşturdukları kütüphane servisi, yayınları, bilgisayar veri tabanı ile önde gelen konservasyon enstitüsü olma özelliğini sürdürmektedir.⁹

1.2. Tekstil Konsevasyonu Konusunda Hizmet Veren Özel Kuruluşlar

1.2.1. Anna GRISHKOVA - SMİTH

Anna Grishkova - Smith yirmi yıldan fazla bir süredir tekstil restorasyonu ve konservasyonu konusunda uzman olarak çalışmaktadır. Rusya' daki birçok müzede koleksiyonlardaki tekstil eserlerinin restorasyonu ve konservasyonu konusunda uzun yıllar çalışmıştır. Moskova Kremlin Müzesi, Moskova Devlet Müzesi ve Ukrayna Ulusal Tarih Müzesi'nin sözleşmeli konservatörüdür. Amerika Birleşik Devletleri' ne gittiğinden beri tekstil konservatörlüğüne orada da

Resim 1: Anna Grishkova-Smith

devam etmektedir. Ayrıca tekstil konservasyonu konusunda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok üniversitede seminer ve paneller

⁹ <http://www.pch.gc.ca>

vermiştir. Üzerinde çalışmalar yaptığı eserler ve bunların restorasyon ve konservasyon öncesi ve sonrası resimleri aşağıdadır:

- Arkeolojik tekstiller
- Sancaklar ve bayraklar
- Kostümler
- Tapestryler
- Dekorasyon tekstilleri
- Döşemelik tekstiller
- Kilise tekstilleri
- İşlemeler
- Boyalı kumaşlar¹⁰

Resim 2-3: 5. ve 6.y.y.'a ait sancak
Konservasyondan önceki ve sonraki hali

¹⁰ <http://www.textileconservation.com>

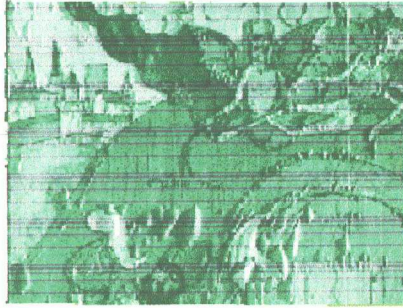

Resim 4-5: 19.y.y. ipek işleme Çin panosu
Konservasyondan önceki ve sonraki hali

Resim 6-7: 3.y.y.'a ait üzerinde Nil Tanrısı madalyonu bulunan tapestry Konservasyondan önceki ve sonraki hali

Resim 8-9: Rus İkonu
Konservasyondan önceki ve sonraki hali

1.2.2. The Textile Conservation Centre (Tekstil Konservasyon Merkezi)

Tekstil Konservasyon Merkezi, tekstil konservatörlerinin eğitimi ve yüksek kalitede tekstil konservasyonu servisleri için yol gösterici uluslararası bir merkezdir. Merkez, devlet gelirinden sermaye temin etmeyen bağımsız bir kuruluştur. Tekstil Konservasyon Merkezi özel yardımlarla Hampton Court Sarayı'nda, sarayın himayesinde hizmet vermektedir.

Merkez, uzman bir idare yapısına sahip olarak tekstil konservasyonu alanında etkili olmuştur. Dünyadaki 300 – 350 tekstil konservatöründen 152 tanesi bu merkezde eğitilmiştir. Merkez, tekstil konservasyon tekniklerinin gelişimine öncülük etmiştir ve Britanya Krallığı'nda bulunan eğitilmiş tekstil konservatörlerinden en geniş ekibe sahiptir. Eğitimin üstünlüğü ve merkezin konservasyon çalışmaları uluslararası olarak kabul edilmiştir. Merkezin eğitici çalışmalarının önemi, Londra Üniversitesi Courtauld Sanat Enstitüsü'nün merkezle işbirliği yapması sonucu ortaya çıkmıştır.

Tekstil Konservasyon Merkezi, bir yönetim kurulu tarafından seçilmiş idare meclisine sahiptir. Bu yönetim kurulu müdürlerden oluşan bir idare heyetidir.

Merkez iki ana bölümden oluşmuştur. İnceleme & Araştırma Bölümü* ve Konservasyon Servisi. Merkezde 29 tane tam gün ve part-time eleman çalışmaktadır.

---

* Bkz. Bölüm 1.3.1. Courtauld Institute of Art University of London, s.

Konservasyon Servisi; merkezin Konservasyon Servisi, Britanya Krallığı'nın diplomalı, tecrübeli tekstil konservatörlerinden oluşan en geniş ekibe sahiptir. Servis iki kısma sahiptir; tapestry ve genel tekstiller.

Tekstil Konservasyon Merkezi en yüksek kalitede tekstil konservasyonu sunmaktadır. Merkez personeli, aşağı yukarı 200 tapestry ve binlerce diğer tekstil ürününün saklanması ve korunması ile sorumludur.

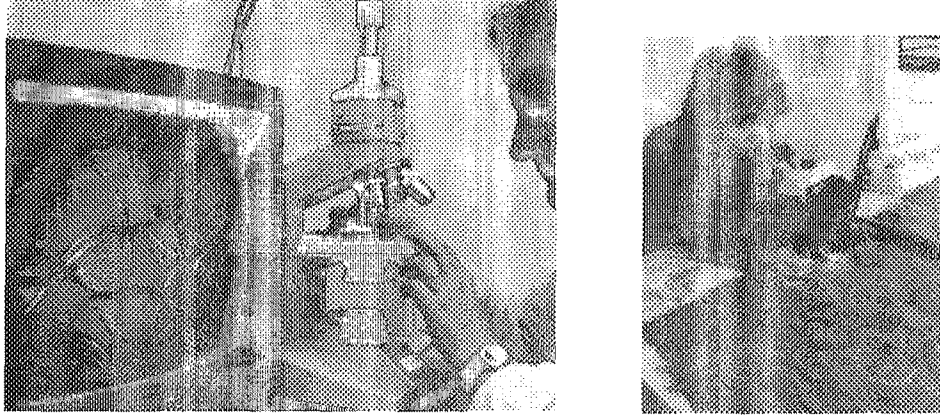
Resim 10: Konservasyon Merkezi'nde Tapestry konservasyonu yapılırken

Merkezin gelecekteki planında en önemli nokta, akademik ve araştırma rolünün yanı sıra bunların geliştirilmesine öncelik tanınmasıdır.¹¹

Resim 11: Tekstil Konservasyon Merkezi'nde yapılan çalışmalardan örnek

¹¹ Nell Hoare; Director. **The Textile Conservation Centre**, June 1994. Broşür. (Yrd.Doç.Öznur AYDIN)

Resim 12-13: Tekstil Konservasyon Merkezi'nde yapılan araştırma çalışmalarına örnekler

1.3. Tekstil Konservasyonu Konusunda Eğitim Veren Üniversiteler

1.3.1. Courtauld Institute of Art University of London

Londra Üniversitesi Courtauld Sanat Enstitüsü ile resmi bir birlikteliği olan Tekstil Konservasyon Merkezi'nin İnceleme & Araştırma Bölümü tarafından yönetilen enstitüde, tekstil konservasyonu diploması için 3 yıl, tam gün doktora dersleri verilmektedir. Bu program sadece Avrupa'da mevcut tekstillerin konservasyonunda uzmanlaşmak amacıyla planlanmış ve yaygın olarak kabul edilmiştir. Bunun nedeni tekstil konservatörleri için Dünya'da açılmış ilk eğitim kurumu olmasıdır. 1975 yılında Londra Üniversitesi Diploma Courtauld Sanat Enstitüsü ile birleştirilmiştir.

İnceleme & Araştırma Bölümünde 4-5 öğrenciye 1 personel düşmektedir. Eğitim programı aslında bölüm personeli tarafından yürütülmesine rağmen uzmanlık alanlarının genişletilmesi için ziyaretçi okutmanlar da davet edilmektedir.

Merkezde uluslararası eğitim verilmektedir. Britanya Krallığı'nın yanı sıra Brezilya, ABD, Yeni Zeland, Avustralya ve Japonya'dan öğrenciler bulunmaktadır.

Mart 1993'te Londra Üniversitesi'nin, Tekstil Konservasyon Merkezi ile resmen işbirliğini başlatması sonucu Courtauld Sanat Enstitüsü ile oluşan resmi beraberlikle beraber, merkezin akademik kalitesi ve uluslararası önemi kavranmış, Britanya Krallığı, yüksek öğrenim iskeletinde belirli bir yer vermiştir. Bu yeni beraberliğin merkeze kazandırdığı özellikler şunlardır;

- Courtauld Sanat Enstitüsü akademik idare heyetine üyelik
- Merkezin kıdemli öğretim personeli için üniversite statüsünde akademisyen olarak tanınma
- Londra Üniversitesi idare heyetinin çalışmalarında üyelik (tanınmış öğretmenlerin içinden)

Kursun Yapısı ve İçeriği

Kurs süresince, profesyonel çevre içinde öğrencilere, genel tekstil konservasyonunda gerekli bilgi ve deneyimi, uygulayarak kazanma imkanı vermek, aynı zamanda öğrencilerin diğer obje ve güzel sanatlar konservasyonunun temel ihtiyaçlarını değerlendirmelerinde gerekli bilgi ve ustalığı kazanmalarını sağlamak amaçlanmıştır.

Birinci Yıl: Konservasyonun Gerektirdiği Şartlar ve Çevre

Öğrencilerin bir temel çerçevesinde gerekli bilgi, yetenek ve ustalığı kazanmalarını sağlamak. Asgari denetim altında, basit tekstil konservasyonu problemlerine teklif getirmek, çözümlerini uygulamaya koymak ve daha ileri bir çalışma ile devam etmek.

Öğretilen Konular

1. Materyal Çalışmaları

Tekstil materyallerinin fiziksel ve kimyasal özelliklerini ve konservasyon materyallerini anlamayı sağlamak, bozulmada ilerlemeyi sağlayan çevresel faktörlerin esaslı bir şekilde öğrenilmesini sağlamak ve basit yöntemler ile inceleme ve kontrolün gelişimi.

Temel kimya kurslarının verilmesi, lifler, boyalar ve terbiyeleri, çevresel faktörler, deterjanlar ve sulu çözeltiler, mikroskop ile analiz ve su veya başka sıvılar ile yapılan kimyasal analizlerin öğretilmesi.

2. Şartlar ve Çevre Koşulları

Konservasyon uygulamasında teklif edilecek çözümlere şekil verecek, tekstillerin içinde bulunduğu şartları kavramak için tesislerin kurulması.

Dünya çapındaki tekstil objelerde işlevsel ve kültürel uygulamalar ile eserin, tarihsel boyutunun gösterilmesi.

Hayatta kalan tekstiller için kültürel anlayışların anahtarlarının meydana çıkarılması ve tekstil tarihi için birincil ve ikincil materyallerin kimliklendirilmesi.

Eseri bir dizi akademik yaklaşım ve anahtar metinler ile öğrencilere tanıtmak ve tekstil konservatörünün ihtiyaç duyduğu uygun yöntem bilimi geliştirmesine yardımcı olmak.

Öğrencileri, gözlem, tanımlama ve tarihi araştırma yeteneklerini geliştirmek için teşvik etmek. Tekstil ürünlerinin, görünümü, işlemleri, süslemeleri, kesimleri ve yapılarını belgelerle ispat etmek.

Planlama metodları tavsiye etmek. (yazılı makalelerden tarihi bilgi, kısa, doğru ve belirsiz olmayan sözlü seminer sunuları ve mantıklı program sistemleri, kitapta bakılması gereken yeri gösteren notlar, vesikanın düzenlendiği tarih ve yeri gösteren başlangıç kısmı)

Örneklerin müzelerde, sınıfta tartışılması ile öğrencilerin, estetik ilmi, orjinal çevre şartları, tekstil ürünlerinin tarihi önemi konusundaki çözümsel ve eleştirel gelişimlerine yardımcı olmak.

3. Tedavi Çalışmaları

Yaklaşımlarda bir uzlaşmayı sağlamak, bir ve ikinci derslerdeki bilgiyi kullanarak basit tedavilerin gelişimine izin veren konservasyon uygulamaları yaptırmak.

Basit konservasyon tekniklerinin uygulanmasında yeterliği sağlamak ve en az bir basit objenin tedavi tasarısının uygulanmasını sağlamak. (belgelerle kanıtlamayı ve sunuyu da kapsar.)

Tekstil objelerde pratik tedaviler, gözlem ve muayeneler, kayıtlar (fotoğrafı da içerir), taşıma – paketleme ve depolama gibi önleyici korumalar, yüzey temizliği, nem oranı, destekleme sistemlerinin hazırlanması ve dikilmesi, daldırarak temizleme (sulu).

İkinci Yıl: Karmaşık Konservasyon Problemleri ve Uzmanlıklar

Asgari denetim altında daha kompleks tekstil konservasyonunda çözümler önererek ve uygulayarak öğrencilere gerekli bilgi ve ustalık kazanmalarına imkan vermek ve daha ileri seviyede çalışmalar yapılmasını sağlamak.

Öğretilen Konular

- Temizlik ve destek sistemleri
- Konservasyon uygulamasında polimerlerin kullanılması
- Konservasyonda çevresel etkenler
- Tekstillerin dışındaki materyallerin konservasyonu

Üçüncü Yıl: Konservasyon uygulaması profesyonel çevre içinde öğrencilere, tekstil konservasyon uygulamaları ile gerekli bilgi ve ustalıklarında mükemmel olma imkanı verme

Öğretilen Konular

- Öğrencilere kompleks tekstil konservasyonu uygulamalarında, yeteneklerini geliştirme imkanı tanımak
- Öğrencilere, anlayarak ve içinde çalışarak, sorunların belirlenmesini içeren konservasyon uygulamalarına iştirak ederek gerekli bilgi ve ustalıklarını kazanma imkanı vermek.¹²

1.2.3. Institute of Fine Arts New York University

Enstitünün konumu, Metropolitan Sanat Müzesi ve diğer müzelere, galerilere, özel koleksiyonlara yakın olması nedeniyle konservatörlerin yetiştirilmesi ve bu konservatörlere sağlanacak iş istihdamı açısından oldukça olumludur.

¹² The Textile Conservation Centre, Course Structure and Content. 21.10.1994. Broşür. (Yrd.Doç.Öznur AYDIN)

Yılda ortalama 30 kadar profesyonel konservatör enstitüyü ziyaret etmekte bu da enstitüde dinamik bir atmosfer yaratmaktadır. Enstitüde uygulanan üç temel eğitim programı vardır. Bunlar; Sanat Tarihi, Konservasyon Uygulamaları ve Konservasyon Teorileridir. Programlar dört yıllık eğitim sürecini kapsar ve sanat eserlerinin yapısı, objeler

üzerinde bilimsel çalışmalar, tarihsel, arkeolojik, kültürel eserler üzerinde konservasyon uygulamaları öğretilmektedir.

Öğrenciler dört yıllık eğitim sürecinde laboratuvar çalışması yapar, araştırma projeleri alır ve konservasyonla ilişkili diğer uzmanlık dallarında seminer verirler. Ayrıca yazın arkeolojik gezilere ve diğer konservasyon projelerine katılabilirler. Enstitü araştırma diğer aktivitelere daima açıktır.

Enstitüde eğitime başlayabilmek için önşart iki sömestrlisans düzeyinde organik kimya okumak ve not ortalamasının B veya daha üstü olmasıdır. Bu şartları sağlayan öğrenciler daha sonra Enstitü Konservasyon Komitesi tarafından mülakata davet edilmektedirler. Mülakatı geçen öğrenciler master programında eğitim görmeye hak kazanırlar. Enstitü bu programa yılda maksimum 8 öğrenci alır. Bunun dışında burslu olarak 1 – 2 öğrenci özel kontenjandan ilave edilebilir.

Öğrencilerde Aranılan Şartlar

- 4 yıl sanat tarihinde lisans eğitimi almak (2 yılı organik kimya laboratuvarı konusunda olmalı)
- Almanca yada Fransızca bilmek
- Sanat çalışmalarını içeren portfolyo
- Enstitü Konservasyon Komitesi'nin mülakatına kabul edilmiş olmak

Yapılan Çalışmalar

Öğrencinin, dört yıl sonunda tez çalışmasını alabilmesi için 16 adet konservasyon uygulamasından 48 puan, 6 adet sanat tarihi dersinden 24 puan olmak üzere toplam 72 puan alması ve konservasyon ile ilişkili farklı iki alanda seminer vermesi gerekmektedir. Bunları dört yıl sonunda başaran öğrenci, bitirme projesi için Konservasyon Merkezi Başkanı ile çalışarak bir konservasyon uygulaması yapar. Tüm bu çalışmalar Mezuniyet Çalışma Müdürü'ne verilir. Eğer öğrencinin yaptığı çalışma başarılı ise M.A. (Master of Art) ünvanını almaya hak kazanır.¹³

Birinci ve İkinci Yıl

Öğrenciler 2 yıl boyunca konservasyon kurslarına katılmanın yanında,

- Sanatsal Objeler
- Arkeoloji I -IV
- Sanat Eserleri Yapısı ve Teknolojisi I - IV

derslerini de takip ederler, ayrıca birinci ve ikinci yıl öğrencilerinin ortak aldıkları laboratuvar çalışmalarına katılırlar. Bu ders ve çalışmalara ek olarak iki seminer konusunun sunulması ile ilk iki yıl tamamlanır.

Üçüncü ve Dördüncü Yıl

Üçüncü yılın ilk semestrinde Konservasyon Merkezi Müdürü tarafından öğrencilere özel konservasyon alanlarında gelişmiş kurslar verilir. Üçüncü ve dördüncü yılı tamamlayan öğrenciler özel laboratuvarlarda, fakülte içinde veya dışında uzmanlık gerektiren alanlarda görev alırlar.

---

¹³ <http://www.nyu.edu/gsas/dept/fineart/html/cnsnf.htm>

1999 yılına kadar 114 öğrenci bu programlardan diploma alarak mezun olmuşlardır. Eğitimin kalitesi Dünya üzerinde, konservasyon alanında hizmet veren organizasyonlar tarafından benimsenmiştir ve bir çoğu uzmanlarını enstitünün mezunlarından seçmektedir.

1.4. Tekstil Konservasyon Laboratuvarı

1.4.1. The Textile Conservation Laboratory – The Cathedral of Saint John the Divine

New York şehrinde, St John the Divine Katedralinin bünyesinde yer alan tekstil konservasyon laboratuvarında Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen nadide tekstillerin konservasyonunun yanı sıra katedraldeki paha biçilmez koleksiyonun da konservasyonu yapılmaktadır. Bu laboratuvar Amerika Birleşik Devletlerindeki en ünlü konservasyon laboratuvarıdır.

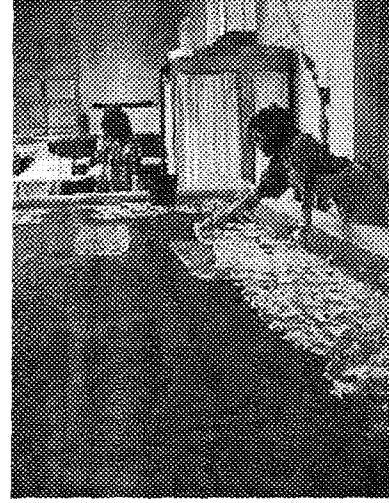

Resim 14: Laboratuvar çalışanları

Konservatör Marlene Eidelheit' in yönetimindeki tekstil konservasyon laboratuvarı en yüksek konservasyon tekniklerini ve standartlarını uygulamaktadır. Konservasyon laboratuvarı zarif tapestryler ve tarihi tekstiller için birinci sınıf bir kurumdur. Amerika Birleşik Devletleri' ndeki bir çok büyük müze, tarihi tekstillerden modern tekstillere kadar özel koleksiyona sahip olan Tekstil Konservasyon Laboratuvarının müşterileri arasındadır.

Laboratuarda tapestry, işlemeli tekstiller, kostümler, döşemelik tekstiller ve diğer tekstillerin konservasyonu yapılmaktadır. laboratuvara

gelen bir eser öncelikle hangi konservasyon tekniğinin uygulanacağına karar vermek için analizler yapılır. Yapılan bu analizler tekstil üzerinde ikonografik ve tarihsel araştırmayı kapsamaktadır. Sonuçta tekstilin tüm yüzeyini kapsayan durumu ve yapısı hakkında bir rapor verilir. Yapılan analizden sonra konservatör, tekstilin üzerinde boyanacak lif olup olmadığını kontrol eder daha sonra liflerin temizlenmesinde ıslak, kuru, vakumlu ya da bölgesel temizleme yöntemlerinden hangisinin

Resim 15: Laboratuvar çalışmalarından örnek

kullanılacağını tespit eder. Eğer gerekirse lifler veya dokuma boyama laboratuvarında boyanır. Yapılan tüm işlemlere ait kayıtlar arşivlendikten sonra depolanacak eserler, depolama koşullarına uygun olarak saklanır. Eğer sergilenecekse gerekli çerçeveleme işlemleri yapılarak sergilenmeye hazır hale getirilir.¹⁴

¹⁴ <http://plaza.interport.net/cathedral/textile.html>

Resim 16-17: Laboratuvar çalışmalarından rnek

Resim 18: Laboratuvar çalışmalarından örnek

Laboratuvar 1981’ de Katedralin koleksiyonları arasında bulunan nadide eserlerin konservasyonunu yapmak amacıyla kurulmuştur. J.P. Getty Grants programı ve Belediye Sanat Konseyi tarafından yetki verilerek faaliyete başlamıştır. Laboratuvar bir yıkama platformu, askılama sistemi, boya laboratuvarı ve vakum masasıyla kurulmuştur. Daha sonra tüm teknik donanım gelişen teknolojiye uygun olarak yenilenmiş ve çağdaş teknolojik bir düzeye ulaştırılmıştır. 1982’ de profesyonelce eğitilmiş bir kadro ve konservasyon eğitim programı ile Laboratuvar ün kazanmıştır. Metropolitan Sanat Müzesi şefi, tekstil konservatörü Nobuko Kajitani, çalışmalarındaki başarılarından dolayı laboratuvara dikkatleri çekmiştir. Dünyanın en büyük Gotik katedraline yerleşen

laboratuvar tarihteki yerini konservasyon eğitimi ve yenilik merkezi olarak almayı başarmıştır.

1.4.2. Winterthur Conservation Labs (University of Delaware)

Winterthur müzesi ve kütüphanesi Philadelphia'nın 30 mil güneybatısında bulunmaktadır. Ana müze binasında 170'den fazla dekoratif sanat koleksiyonunun teşhiri görülebilir. Özel sergilerin yeni sergi binasında teşhir edilmesine özellikle önem verilmiştir.

Konservasyon laboratuvarı, Winterthur kütüphanesinin bulunduğu araştırma binasının üçüncü ve dördüncü katına yerleştirilmiştir. Araştırma binası müze kütüphanesine çok yakındır ve cam bir koridordan geçilerek gidilmektedir.

Winterthur Konservasyon Laboratuvarlarının Bölümleri

- Analitik Laboratuvarı
- Kütüphane ve Arşiv Malzemeleri Laboratuvarı
- Mobilya Laboratuvarı
- Objeler Laboratuvarı
- Resim Laboratuvarı
- Kağıt Laboratuvarı
- Fotoğraf Stüdyosu
- Fotoğraf Konservasyon Laboratuvarı
- Tekstil Laboratuvarı
- Diğer Aktiviteler
- Konservasyon Kliniği

II.BÖLÜM
D.E.Ü. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI BÖLÜMÜ
HALI-KİLİM KONSERVASYON ARAŞTIRMA LABORATUARI ÖNERİSİ

2.1. Tekstil Konservasyon Araştırma Laboratuvarında Olması

Gereken Fiziki Koşullar

Zaman geçtikçe ve teknoloji ilerledikçe kullanılan ekipman çok karmaşık ve pahalı bir duruma gelmiştir. Planlamanın amacı kolay Şekilde Őartlara uyabilme, esneklik ve taşınabilirliği sağlamaktır. Bu yzden kullanılacak ekipmanlar bu özellikleri sağlamalıdır ki kolay Şekilde değişen Őartlara ve teknolojiye uyabilsin.

Bu ekipman ihtiyaçları için dört farklı konudan bahsedilebilir. Birincisi, yıkama, boyama, solvent ile temizleme, parlatma, yapışkan hazırlama ve diğer kimyasalların kullanımının yer aldığı ıslak iştir.

İkincisi, gerekli dikişlerin yapılması, yapıştırıcı ile desteklenmelerin yapılması ve teşhir için çerçevelenip hazırlanmasıdır.

ncüsü, objelerin korunması için depolanması ve muhafaza edilmesidir. Drdncüsü ise, yapılan konservasyon ile ilgili kayıtların tutulmasıdır.

İdeal olanı hepsinin aynı düzey ve işlemede, çift koridor uzzerinden veya yatay bir Şekilde obje ve ekipmanların yerleştirilmesidir. Yani çalışılacak ortamdaki obje hangi işlemlerden geçecek ise tüm ekipmanlar yapılacak işlem sırasına göre bir hat uzzerinde yerleştirilmelidir. Bu hat yatay bir hat olabileceği gibi binanın yapısına göre dikey de olabilir. Katlı binalar için toplam alan gereksinimi, eldeki objelerin; işlemler için gerekli olan yıkama masası, halı çerçeveleri, aparatlar, vakum masası gibi teçhizatları içinde barındırabilecek, rahat hareket ve çalışma imkanı sağlayacak lde olmalıdır.

Her bir işlem için uygun olan alan, aşağı yukarı 20 metrekaredir. Bir halı konservasyonu için halının büyüklüğüne göre doğal olarak alan daha büyük olacaktır. Eğer tek ve geniş alan kullanımı tasarlanıyorsa fonksiyonel olarak bölümler ayrılmalı ve farklı işlemleri tek başına yerine getirebilen ekipmanların bu işlevlerini yapacağı yerlere eşit uzaklıkta olmasına dikkat edilmelidir.

Tesis planlaması ve ekipmanların yerleştirilmesi çok farklı parametreleri bir arada bulunduran karmaşık bir iştir. Ekipmanların yerleştirilmesi fonksiyonel olmalıdır. Mümkün olduğunca ekipman, malzeme ve obje hareketleri en aza indirgenmelidir. Örneğin 3 katlı bir yapıda çalıştığımızı düşünürsek, katlar arasında defalarca objenin ve ekipmanların taşınması yerine, obje 3. kattan başlayarak zemine inecek şekilde ekipmanların yerleştirilmesi daha doğru olacaktır.

Tüm bu planlamaların, eğer yeni bir tesis kurulacaksa, mimar tarafından tasarlanması ve ekipmanların buna göre yerleştirilmesi daha kolaydır. Ancak varolan ve bu iş için tasarlanmamış bir yapıda bu işlem daha karmaşık bir hal alır.

Çalışma şartlarının memnuniyet verici ve rahat olması çalışma verimini artıracaktır. Parlak renklerden yansıyan ışıklar, renklerin parlak noktalarına tesir edebilir. Bu yüzden seçilecek dekor mümkün olduğunca rahatsız etmeyen ve aydınlatmayı artırıcı şekilde seçilerek fazladan aydınlatmaya ihtiyaç gerektirmemelidir. En iyi olanı ışığın kuzeyden gelmesidir ve ortamın her tarafı aynı miktarda aydınlatılmalıdır. Gün ışığından yararlanmak için pencerelerle desteklenmelidir. Dolaylı aydınlatma kullanılmamalıdır.¹⁶

¹⁶ Sheila LANDI: *The Textile Conservator's Manual*. (Revised 1998) Butterworth-Heinemann, Oxford. s. 177.-180.

Aydınlatmanın planlanmasında dikkatli davranmak gerekir. Gerekli yerlerde objenin çalışılacak yüzeyini bölgesel olarak aydınlatan pantograf denen hareketli aydınlatma cihazları kullanılmalıdır. Floresan ışığı aydınlatma için en iyi ışık seçimi olacaktır.¹⁷

Koridorlar kolayca temizlenebilecek yapıda olmalı ve su kaynağı bulunmalıdır. Ayrıca pencerelerde çift cam kullanılmalı girişte ise tampon bölge oluşturmak amacıyla çift kapı sistemi kullanılmalıdır.

2.2. Tekstil Konservasyon Araştırma Laboratuvarında Olması Gereken Teknik Donanım ve Personel İstihdamı

Malzemelerin yerleşiminin planlanmasında da çok dikkatli davranmak gerekir. Temel olarak kişiler için masa, sandalye, çizim yeri ve ekipmanların diğer çalışma alanlarına taşınabilmesi için bir küçük yük arabası gereklidir. Masa mümkün olduğunca gün ışığını dik alacak şekilde yerleştirilmelidir ve etrafında konservatörün rahatça hareket edebileceği kadar boş alan olmalıdır. Sandalyeler ergonomik olmalı ve sırt ile yükseklik ayarları yapılabilir olanlar tercih edilmelidir. En sağlıklı olanları beş kademeli ayarlanabilenlerdir. Fiziksel rahatsızlık obje üzerinde yeterli konsantrasyonun sağlanamamasına neden olur.

Tüm iş yüzeyinin yerden yüksekliği de başka bir önemli özelliktir. Bazı işler ayakta durarak daha rahat yapılır. Bu yüzden işin, üzerinde bulunduğu masanın yüksekliği ayarlanabilir olmalı ve kolayca hareket ettirilebilmesi için kilitlenebilir tekerlekleri olmalıdır. Çalışma alanı kolayca temizlenebilir durumda olmalıdır. Bu alanda ayrıca su, ısı kaynakları ve genel olarak kullanılan kimyasallar bulunmalıdır.

---

¹⁷ Sheila LANDI: a.g.e., s. 175.-177.

Doğal renklerin orta tonları genellikle göze çarpmaz fakat güçlü bir şekilde kontrast detayların görünmesini kolaylaştırır.

Islak işler için gerekli temel ekipmanlar şunlardır;

- Yeterli boyutlarda sıcak ve soğuk su destekli bir yıkama havuzu
- Su tahliyesi
- Şişe rafı
- Normal yıkama ve temizleme gereçleri
- Yapılan konservasyonla ilgili kayıtların, fotoğrafların ve raporların tutulabileceği dolap, kitaplık, masa, bilgisayar, yazıcı, ve fotokopi cihazı gibi büro gereçleri

Ütüler için kullanılan prizler duvara monte edilmiş olmalıdır. Çok fazla elektrik gücü kullanan cihazlar için tehlikeli durum oluşmaması için üç fazlı tesisat kullanılmalıdır.

Aspiratör

En önemli konulardan biri de kimyasalların kullanımı sonucu oluşan toksitlerin ortamdaki uzaklaştırılmasıdır. Bu durum çalışanların sağlığı açısından çok önemlidir. Bu sebeple bu konuda uzman firmalarla konsültasyon yapılarak duvara veya pencerelere uygun fanlar takılmalıdır. Aynı şey boyama yapılan alanlar için de geçerlidir.

Kişisel Gereçler

- Makaslar: Üç farklı boyutta makas gereklidir. Birincisi kesme için geniş boyutta bir makas, ikincisi 15 cm. uzunluğunda iyi kesen bir makas ve üçüncüsü ise kısa fakat keskin bir makastır.
- Küçük Düz Bıçaklar
- Cımbızlar

- Cetveller: Terzilerin kullandığı tipte cetveller, çizimler için kısa cetveller ve 3 m. uzunluğunda metal tip cetveller
- Cep Büyüteci: 10 kat büyütme yapabilen cepte taşınabilir büyüteç
- Fırçalar: Farklı boyut ve tiplerde olmalıdır.
- Metal Spatulalar
- Dikiş Yüksüğü
- Ütü: Tabanı teflon buharlı olmayan ütü kullanılmalı
- Çeşitli Materyaller: Muayyen olmayan şişeler, kavanozlar, plastik kaplar.

Kullanılan malzemeler, çözücülerle ve kimyasallarla korozyona yol açmayacak malzemelerden yapılmalıdır. Bunların dışında bir kimya laboratuvarında olması gereken tüm malzemeler bulunmalıdır.

- Ph metre ve Ph Kağıdı
- Tank: Boyama için paslanmaz çelikten tanklar
- Yıkama Makineleri: Küçük boyutta işler için 15 litre kapasiteli; orta ve büyük ölçekli işler için ise 45 litre kapasiteli olmalıdır.
- Mikroskop: Lifleri tanımlayabilmek için üç farklı seviyede büyütme yapabilen bir monoküler mikroskop gereklidir. 200 kat büyüteni en iyi sonucu verir. Çok detaylı bir çalışma yapılacaksa bir üç boyutlu binoküler mikroskop kullanılmalı ve bu 10 ile 180 kat arasında büyütme yapabilmelidir. Ayrıca cepte taşınabilen ve 4 ile 10 kat büyütme yapabilen bir cep büyüteci de bulunmalıdır.

Bir tekstil konservasyon laboratuvarında çalışacak personelin gerekli bilgi, beceri ve teknik donanımına sahip olması gerekir. Bölüm 1.3.'de anlatıldığı üzere yurt dışında konservasyon eğitimi lisans üstü eğitim düzeyinde özel kurslar şeklindedir.

Konservatör olabilmek için her şeyden önce arkeoloji, sanat tarihi, kimya ve güzel sanatlar fakültelerinden mezun olmak şartı aranmaktadır.

Konservasyon, bir bilim dalı olup farklı uzmanlık alanlarından oluşan bir ekip çalışmasını gerektirmektedir. Çünkü bir kişinin aynı zamanda birkaç bilim dalında uzman olması güçtür. Ancak ekipte bulunacak her kişinin çalıştıkları alanla ilişkili diğer bilim dalları ve uzmanlık alanlarından haberdar olmaları gerekmektedir.

Bir konservatörün başkanlığında oluşturulacak ekipte, uzmanlara pratik uygulamalarda yardımcı olabilecek iki yıllık meslek yüksek okulu mezunları da konservasyon teknisyeni olarak görev alabilmektedirler.

Her şeyden önce bir tekstil konservatörün tam olarak gelişimi için bazı kimya terimleri ve bunların kimyasal bileşimleri ile iyi bir analitik kimya bilgisine sahip olması gereklidir. Konservasyon konusunda kullanılan kimyasallar ve bunların kullanımları hakkındaki bilgilerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Tutuşabilirlik

Bir maddenin belli sıcaklık ve ortam koşullarında yanma kabiliyetidir. Eğer bir madde tutuşabilir bir madde ise hava olan bir ortamda yeterli tutuşma sıcaklığına maruz kaldığı takdirde hemen tutuşabilir. Bu durum çıplak alevle temas veya herhangi bir elektrik kontağından veya diğer tutuşturma kaynaklarından meydana gelebilir.

Tutuşma Sıcaklığı

Bazı tutuşabilir solventlerle çalışmanın bir riski de düşük sıcaklıklarda tutuşabilme kabiliyetleridir. Öyle ki normalin az üzerindeki oda sıcaklığında bile tutuşabilme kabiliyetine sahiptirler. Bu yüzden üzerinde çalışılan solventlerin bu kimyasal özelliklerinin çalışmaya başlamadan önce iyice bilinmesi gerekir. Dolayısıyla eğer bu tür tehlikeli solventlerle çalışılacaksa ortam koşullarının uygun hale getirilmesi gerekir.

Zehirlilik

Çalışma günü içerisinde çalışılan kimyasallardan havaya zehirleyici gazlar yayılır. Bunların havada bulunma limitleri mg/m^3 cinsinden ifade edilir ve TLV (Threshold limit value) olarak isimlendirilir. Bu gazların havada bulunması gereken limitleri İngiltere Sağlık ve Güvenlik Kuruluşu tarafından liste halinde yayınlanmıştır. Ayrıca bu kimyasalları üreten kuruluşlar da bu bilgileri ürünle birlikte vermektedirler. Ancak burada gözden uzak tutulmaması gereken bir konu da bazı kişilerde bu tür maddelere karşı olan duyarlılığın farklı şekillerde olmasıdır. Astımlı, alerjiye ve egzamaya karşı duyarlı olan kişiler daha dikkatli olmalıdır. Korunmak için çok iyi bir havalandırma tertibatı ile bu gazlar filtrelenmelidir.

Kutuplaşma

Bilindiği üzere tüm elementler atomlardan oluşur. Atomlar da proton ve elektronlardan oluşur. Proton (+) değerlikli elektronlar ise proton etrafında dönen (-) değerlikli partiküllerdir. Bunlar arasında Van Der Walls kuvveti denilen çekim kuvveti sebebiyle elektronlar yörüngelerinden fırlamazlar. Ancak molekülleri oluşturan atomlar

incelendiğinde; bunların değişik elementlerden bileşik oluşturdukları görülür. Bunlara örnek olarak suyu verdiğimizde iki hidrojen ve bir oksijenden oluşan su molekülünde hidrojen (+) değerlikli ve oksijen (-) değerlikli olduğundan aralarında iyonik bir bağla bileşik oluştururlar. Bu bağı koparmak yani suyu H^+ ve O^- iyonlarına ayırtırmak için dışarıdan bir enerji verilmesi gerekir. Aynı durum Na^+ ve Cl^- dan oluşan NaCl (Tuz) da da böyledir. Elektrik enerjisi verildiğinde NaCl Na^+ ve Cl^- şeklinde iyonlaşır. Bu sebeple moleküllerin hangi elementlerden oluştuğunu ve bunların nasıl iyonlarına ayrıldığını ve de bu iyonların hangi iyonlarla bir araya geldiğinde molekül oluşturduğunun, konservasyonu yapılacak objeye zarar vermemek açısından bilinmesi gereklidir.

Ph

Yüksek kutuplaşmalardan dolayı bazı iyonik bileşikler pozitif ve negatif iyonlara ayrılırlar. Örneğin hidroksil iyonları, yani su $H_2O \leftrightarrow H^+ + O^-$ şeklinde tersinir bir reaksiyonla iyonlarına ayrılır. $25^\circ C$ de 10^{-7} gr/lt iyon iyonize olur. Bu çok küçük bir değer olduğundan bunun logaritması alındığında 7 değeri bulunur ki, bu saf suyun Ph'ıdır. Bu hidrojen yani asidik maddeler içindir. Hidroksit yani bazik maddeler için ise $POH=7$ dir ve toplam iyon konsantrasyonu 14 bulunur. Ph hidrojen iyonlarının sıvıdaki konsantrasyonudur. Bu değer 7 den küçük ise asidik büyük ise bazik anlamındadır.¹⁸

¹⁸ Sheila LANDI: a.g.e., s. 67.

Yüzey Temizleyiciler

Su ve Kullanımı

Saf su bazen objelerin temizlenmesi için tek başına yeterli olabilir. Özellikle yüksek saflıkta su her zaman bulunmayabilir. Su ve kullanımı için dört faktör vardır:

- Kullanılan suyun yapısı
- Kirli veya topraklı
- Temizlenecek liflerin yapısı
- Kullanılan boyaların davranışı

Temizlemenin etkisi aşağıdaki şekillerde artırılabilir:

- Kirli partikülleri uzaklaştırmak
- Uzaklaştırılan kirli partiküllerin tekrar liflere difüzyonunu engellemek
- Deterjanlarla birlikte kullanmak. Burada sodyum karboksimetil selüloz kullanılır.
- Herhangi bir alkali kullanmak

Önemli olan kullanılan bu kimyasalların suyla kullanımı esnasında serbest iyon haline geçmemesidir. Bu yüzden yüksek derecede saf su kullanılmalıdır. Dolayısıyla yabancı ve istenmeyen partiküllerin uzaklaştırılması daha kolay olacaktır. Aksi halde bu kimyasallar boyanın mordanlarını bozabilir veya farklı alkalın kullanılması protein liflerini ve renkleri bozar. Islak yıkamada Ph faktörü daima büyük önem taşır. Bu değer selülozik lifler için asla 8.5 değerini aşmamalıdır. Yoksa beyazlatır yani rengi soldurur. Protein lifleri için yıkama solüsyonu nötr veya daha düşük değerde olmalıdır.

Saf suyun kullanılmadığı durumlarda suyun yüksek değerlikli kutupsal yapısı onu tehlikeli bir çözücü yapar. Sert sularda çoğunlukla kalsiyum

Çay, magnezyum karbonat, bikarbonat ve sülfat tuzları bulunur. Yumuşak suda ise genellikle serbest tuzlar veya sodyum tuzları bulunur. Bulaşık aşamada kullandığımız suda sağlık için pektilerle klorid ve florid eklenir. Bunlar yıkama işlemi sırasında tiftlerden suyun emilme işlemi ile uzaklaştırılamayabilirler. Bu istenmeyen durum, kısmen objenin yüzeyine yıkama esnasında temiz ince bir yüzey kaplanarak giderilebilir.

Suyun yıkama işlemi için uygun hale getirilmesi için birkaç metod vardır. Bunlar:

- Suyu distile etmek
- Suyu yumuşatmak
- Suyu deiyonize etmek
- Ters ozmos işlemine tabi tutmak¹⁹

Sabun ve Deterjanlar

Kullanılan eski yöntemlerden biri suyu, sabunun temizleme gücüyle desteklemektir. Sabunlar hayvansal ve bitkisel maddelerin kuvvetli alkalilerle reaksiyonu sonucu elde edilir. Sabunun önemli bir dezavantajı vardır. Bu da sert su ile kullanıldığı zaman su, kalsiyum, magnezyum ve demir iyonlarıyla reaksiyona girerek sabunun yapısını bozar. Ayrıca yüksek sıcaklığa ihtiyaç duyması ayrı bir dezavantajdır. Çoğu zaman bu, güç bir işlem olup yıkama makinelerinin verimini azalttığından sentetik deterjan endüstrilerinin gelişmesine sebep olmuştur. Bu sentetik deterjanlar özel olarak konservatörlerin tekstil konservasyonlarında kullanımı için geliştirilmiştir. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

---

¹⁹ Sheila LANDI: a.g.e., s. 68.

• **Aniyonik Yüzey Temizleyiciler**

Sabun: Klasik yüzey temizleyicisidir. Fakat sert suyla kullanımındaki dezavantajı, düşük sıcaklıktaki suyla temizlemedeki zayıflığı, önemli dezavantajlarıdır.

• **Doğrusal Alkali Benzen Sülfanat**

Biyolojik olup çok iyi bir yıkama pudrasıdır. Sert suyla kullanıma çok uygun olmamasına rağmen iyi temizleme özelliği, özellikle karmaşık yapıdaki tekstillerde bir avantajdır.

• **Fatil Alkol Sülfat**

Sert suyla kullanımda bile verimlidir. Karmaşık olmayan deterjan formüllerinde de kullanılır.

• **Birincil Alkol Sülfanat**

1930' larda geliştirilmiştir. Çok köpüren deterjanlar sınıfındandır ve yüksek köpürme kabiliyeti sayesinde iyi bir yıkama tozudur.

• **Alkil Eter Sülfat**

Bu da çok köpüren deterjanlar sınıfından olup iyi bir yüzey temizleyicidir ve kolayca yüzeyden uzaklaştırılabilir. Sert suyla kullanıma uygundur.

• **Alken Sülfanat**

Biyolojik olup çok iyi temizleme özelliğine sahiptirler.

• **α - Olefin Sülfanat**

+ veya - % 60 Alkan Sülfanat ihtiva eder ve + veya - % 40 Hidroksi Alkan Sülfanat ihtiva eder. Sert suyla çok rahat kullanılabilir ve düşük yoğunlukta kullanımla çok iyi temizleme elde edilir ve biyolojiktir.

• Fatil Asit Metil Ester α - Sülfanat

Birine bir yeni kimyasal gruptur. Çok iyi temizleme kabiliyeti ve sert suyla kullanılabilirlik özelliğinin yanında düşük yoğunlukta kullanımı için iyi bir temizlik sağlaması önemli avantajlarıdır. Karmaşık yapıları tekstillerde kullanılmazlar. Hava kirliliğinden asidite olmuş tekstillerde Ph 3 ve Ph 10 arasında stabildirler.

İyonik Olmayan Yüzey Temizleyiciler

Karmaşık olmayan yapılarıyla sert suyla kullanımda stabildirler. Suyla olan doğal reaksiyonları avantajdır. Aniyonik deterjanlarla birlikte kullanıldıklarında en iyi temizliği sağlarlar.

Doğal Yağ, Oxi-tilet, Alkoller ve Alkil Fenoller

Düşük yoğunlukta ve düşük sıcaklıklardaki suyla iyi bir yüzey temizleyicidirler.

Karmaşık Yapılar

- Etilen Diamin Tetra Asetik Asit
- Nitril Triasidik Asit
- Sodyum Sitrat

Amonyak

Suda çözünmeyen gaz ve kuvvetli alkalidir. Direkt temas tehlikeli olup göze sıçratılmamalı ve koklanmamalıdır. Yüzeyle hemen reaksiyona girer ve gümüşteki korozyonu hemen uzaklaştırır. Fakat bakırı siyaha dönüştürebilir. Bu yüzden kullanmadan önce test edilmelidir. Bazı renkleri kırmızıdan maviye dönüştürebildiğinden anı zamanda bir ayıraçtır. % 5 oranında solüsyonda kullanılır. Liflerdeki ve renklerdeki asit lekelerini nötralize etmek için amonyak hızlı ve güvenli bir alkalidir.

Ağartıcılar

- Hidrojen Peroksit
- Sodyum Hidroksit
- Sodyum Karbonat
- Sodyum Silikat
- Sodyum Tetraborat, Borax

Klorin Bazlı Ağartıcılar

- Kloramin
- Sodyum Hiperklorid

Enzimler

Zor çıkan lekelerde deterjanların daha iyi reaksiyon vermesi için ve deterjanların lekeye nüfuziyetlerini artırmak için kullanılırlar.

Çözücüler

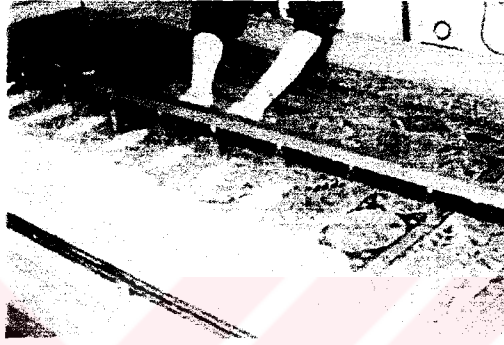
- Hidrokarbonlar
- Halojen Bileşikler
- Alkoller
- Metanol
- Ketonlar
- Bütanon

Diğer Çözücüler

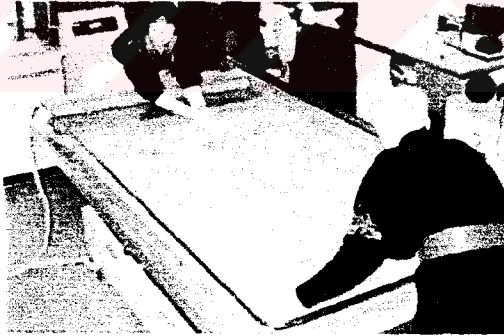
- Metil Benzen
- Fenil Metanol
- Metilbutil Etonat (Amil asetat)

Tehlikeli Çözücüler

- Benzen
- Triklorometan
- Tetraklorometan
- Karbondisülfat²⁰

Resim 21: De-iyonize su ile halının yıkama işlemi

Resim 22: Yıkama esnasında halı zeminin deterjandan etkilenmemesi için file bir bezle örtülmesi

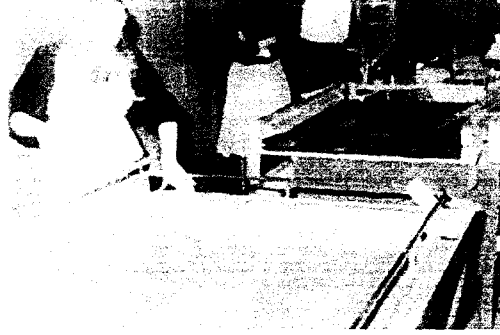
²⁰ Sheila LANDI: a.g.e., s.70.-75.

Resim 23: Halı zemininin file bezle örtülmesine detay

Resim 24: Halının yıkanmasına detay

Resim 25: Halının üstünün file bez ile kaplanması

Resim 26: Su ve deterjan kalıntılarının fırça ile uzaklaştırılması

Resim 27: Halı yüzeyinin yumuşak bir fırça ile yıkanması

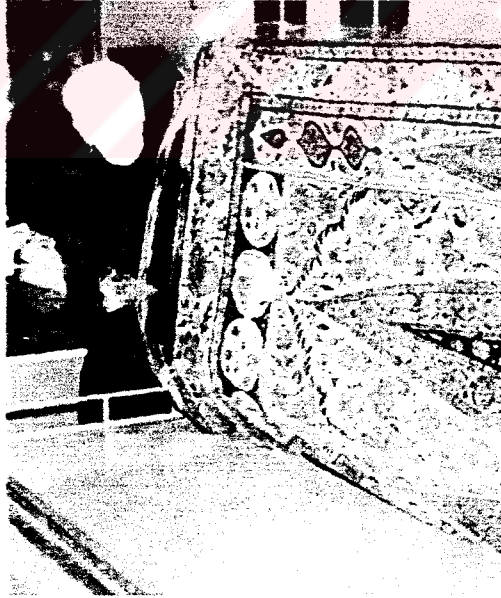

Resim 28: Halının yüzeyinin fırça ile yıkanmasından detay

Resim 29: Yıkama işleminden sonra file bezin yüzeyden kaldırılması

Resim 30: Halı yüzeyinin plastik film tabakası ile kaplanması

Resim 31: Plastik film tabakasıyla kaplamadan farklı bir görünüş

Resim 32: Yıkanan halının suyunun süzdürüldüğü masa

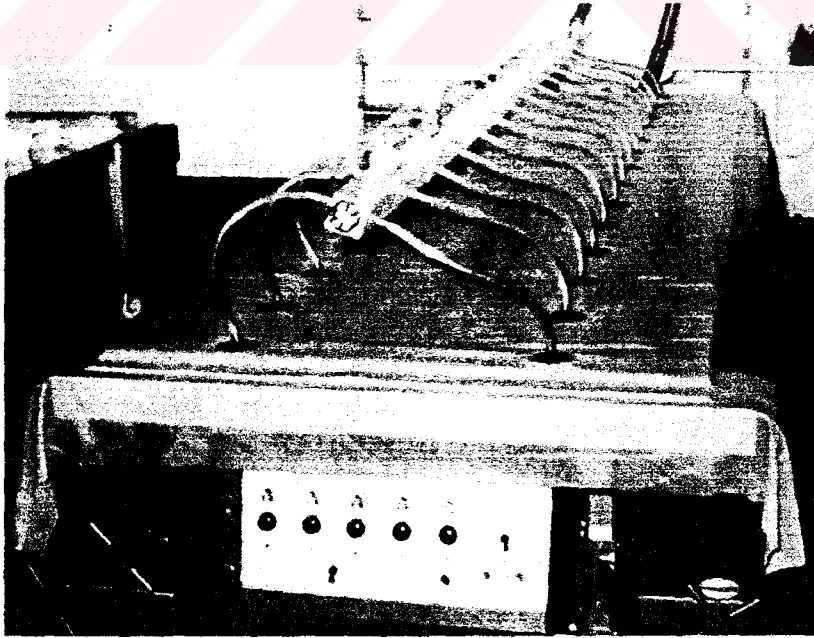
Resim 33: Film tabaksının bir silindir yardımıyla düzgünleştirilmesi

Resim 34: Vakumlama işleminden önce film tabakasının üstüne ağırlıkların yerleştirilmesi

Resim 35: Film tabakası üzerine ağırlıklar yerleştirildikten sonraki durum

Resim 36: Vakumlama işlemi

Resim 37: Tapestry konservasyonunda kullanılan ahşap düzenek

Resim 38: Osterley Müzesi konservasyon laboratuvarından bir görünüş

Resim 39-40: Konservasyonu yapılan eser üzerindeki kirlerin kuru kağıt ile alınması ve yumuşak bir fırça yardımıyla temizlenmesi

Resim 41-42: Konservasyonu yapılan eserin ütülenmesi işlemi

2.3. D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı – Kilim Restorasyon Laboratuvarı Kuruluş Çalışmaları ve Donanımı

İzmir ve çevre ilçelerindeki müzelerde sunulan halı-kilim ve diğer düz dokumalar ve tekstillerin daha bilinçli bir şekilde tanıtımı ve koruma koşulları sağlanan çağdaş bilinç ve yapıda bir koruma merkezine duyulan ihtiyaç sonucu D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk

El Sanatları Bölümü öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Öznur Aydın'nın yöneticiliğinde, D.E.Ü. Rektörlüğü'ne bir araştırma projesi sunulmuştur.

Bu projede, Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı'nda eğitim gören öğrencilere, kurulacak laboratuvar ile birlikte materyal üzerinde uygulama imkanı verilmesi tasarlanmış ve lisans, yüksek lisans, sanatta yeterlik derslerinde teknik analizlerin yapılması amaçlanmıştır.

Ülkemizde, M.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Boya Analiz Laboratuvarı, Dolmabahçe Sarayı Tekstil Restorasyon Laboratuvarı, İ.T.Ü. İplik Analizleri Laboratuvarı, E.Ü. Tekstil Müh. Fak. Fiziksel ve Kimyasal Analiz Laboratuvarları dışında tekstillerin korunmasına yönelik bir laboratuvar yoktur.

Proje kapsamında, D.E.Ü.Narlıdere kampüsünde Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nde kurulan

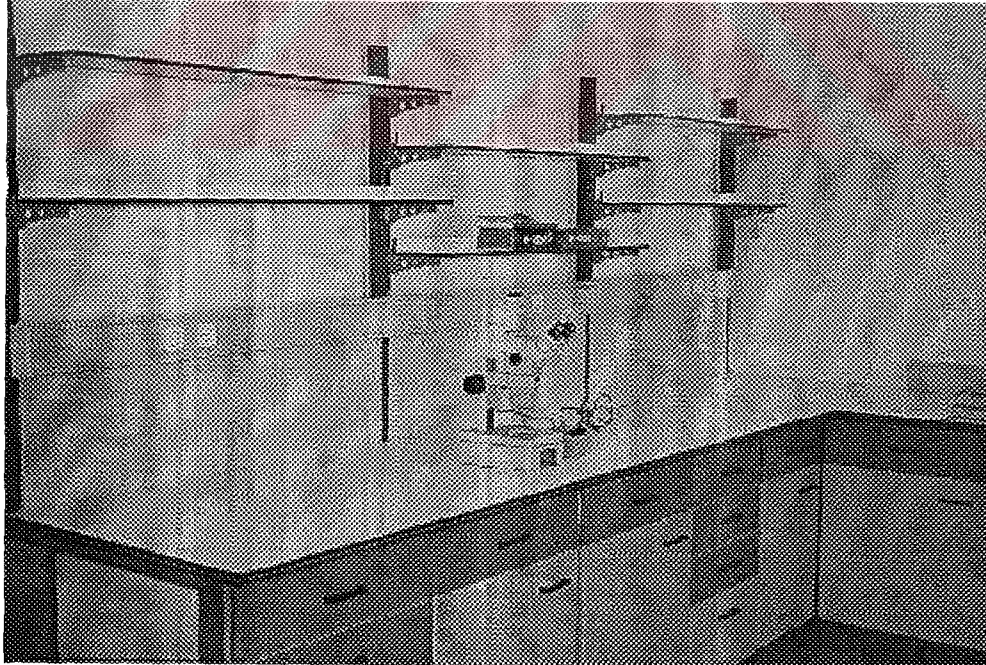

laboratuvarın kuruluş çalışmaları sırasında Devlet Planlama Teşkilatı'ndan da destek alınmıştır.

Üç yıllık süreye sahip projenin ilk iki yılında laboratuvarın kendisini oluşturmak amacıyla laboratuvar üniteleri ve laboratuvar cihazları alınmıştır. Alınan laboratuvar cihazları aşağıda tanıtılmıştır.

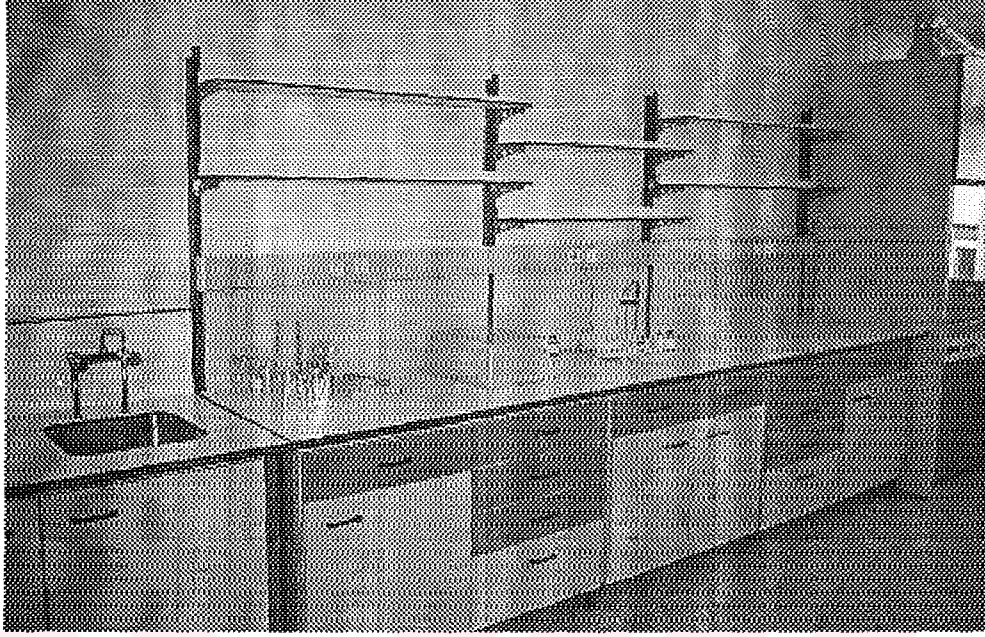
- **Laboratuvar Tezgahları**

Dolap ve çekmece kapakları çift taraflı MDF, çift renk laminant kaplı, taşıyıcı ayaklar pabuçlu, mafsallı ve çelikten, 12 mm. kalınlığında, enerji bandı alüminyumdan, içine elektrik sistemlerinin döşendiği oluklar laboratuvar vasıflarındadır. Prizler ve bu prize ait gerektiğinde devre kesici sigorta vardır. Paslanmaz çelikten evye ve sıcak soğuk çıkışlı batarya bulunmaktadır.

Resim 43 : D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Halı-Kilim Restorasyon Laboratuvarından Görüntüler

Resim 44: D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi Halı-Kilim Restorasyon Laboratuvarından Görüntüler

- **Çeker Ocak**

12 cm. genişliğinde, 80 cm. derinliğinde, 220 cm. yüksekliğindedir. Tezgah içinde sıvı ve atıkların gideri için sifonlu bir huni, ayarlanabilir alçak ve yüksek asit buharı çıkışı, su ve gaz musluğu, ayrıca fiber oturaklı giyotin cam ve beş kademeli aspiratörü mevcuttur.

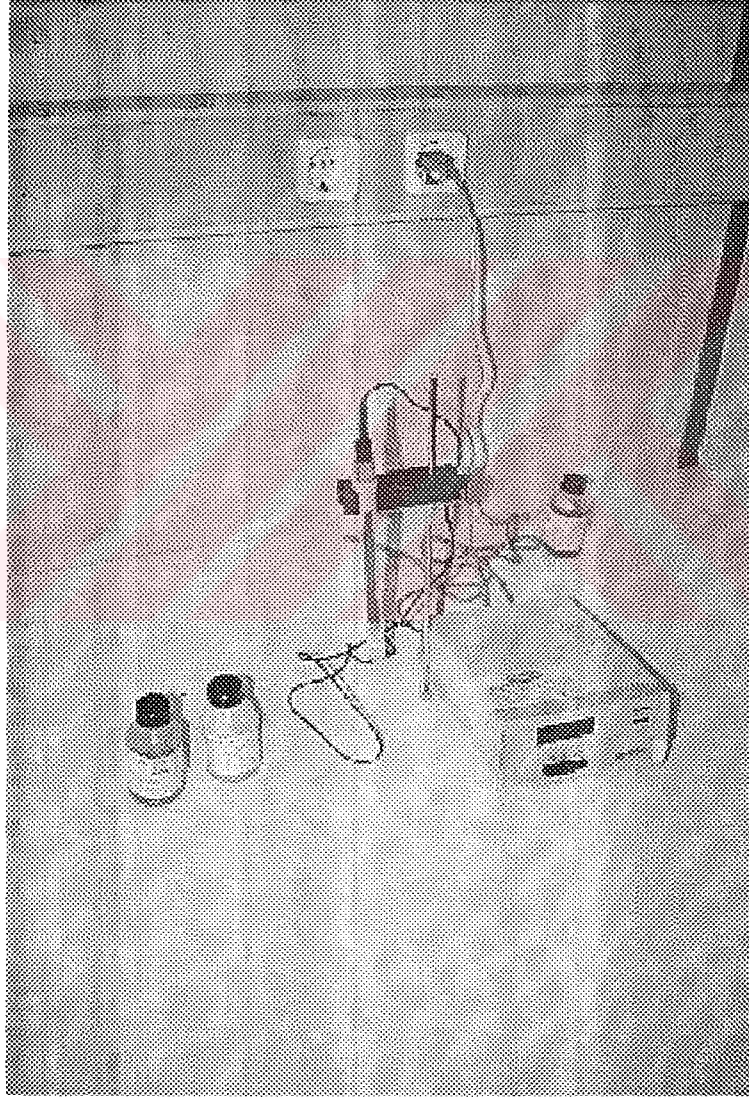

Resim 45: Çeker Ocak

- **Ph Metre**

Sıcaklık olarak üç fonksiyonu bünyesinde bulundurmaktadır. Sıcaklık ölçümünde daha geniş aralıkta ve daha doğru sıcaklık ölçümü yaparak termometre ihtiyacını giderir. Ph ölçümünde sıcaklık kompanzasyonu tüm Ph elektrodlarının sıcaklık aralığını kapsamaktadır.

Resim 46: Ph Metre

- **Saf Su Cihazı**

Kaynama, damıtma kazanları ve damıtma separatörü paslanmaz çeliktendir. Özel emniyet valfi yetersiz suda cihazı devreden çıkarır.

Resim 47: Saf Su Cihazı

- **0.01 gr. Hassasiyetli 610 gr. Kapasiteli Hassas Terazi**

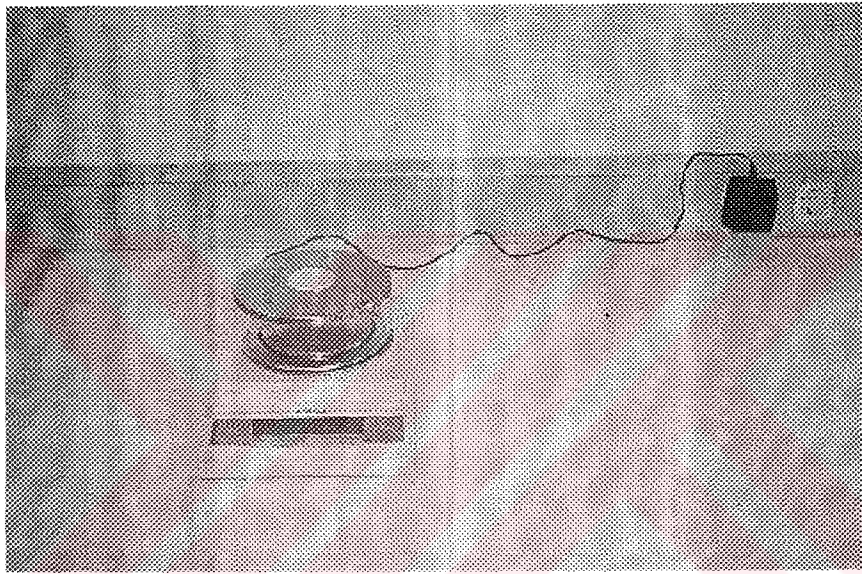
Cihazın kararlı tartıma ulaşma süresi 1 sn.'den azdır. Her türlü sarsıntılı ortama adapte edilebilmesi için elektronik programla seçilebilen 4 ayrı filtreye sahiptir. Cihaz +10°C ile +30°C arasında sağlıklı tartım yapabilmektedir. Hassasiyetindeki kayma $5 \times 10^{-6}/C$ ' den fazla değildir.

Resim 48: 0.01 gr. Kapasiteli Hassas Terazi

- **0.001 gr. Hassasiyetli 310 gr. Kapasiteli Yarı Analitik Hassas Terazî**

Cihaz LCD sıvı kristal göstergelidir. Kararlı tartıma ulaşma süresi 1.5 sn.'den azdır. Bilgisayar ve yazıcılara bağlanabilmesi için RS 232 C seri çıkışı mevcuttur.

Resim 49: 0.001 gr. Kapasiteli Hassas Terazî

- **Stereo Zoom Mikroskop**

Sağ – sol göz arası açıklığı 12° 'dir. Üç boyutlu görüntü verme avantajı yanında uzak çalışma mesafeli, hem alttan hem de üstten aydınlatma özelliğine sahiptir. Standart teknik değerleri 7 kat, 45 kat, objektif zomm oranı 0.7 ile 4.5 kat arası değişmektedir.

Resim 50: Stereo Zoom Mikroskop

- **Tavan Tipi Split Klima**

35.700 BTU kapasite soğutma, 38.100 BTU kapasite ısıtma gücüne sahiptir. İç ünite ses düzeni 42 desibel, dış ünite ses düzeni 56 desibeldir.

Resim 51: Tavan Tipi Split Klima

- **Değişik Ölçülerde Deney Tüpleri ve Beherler**

Projenin alt yapısı oluşturulmuş olup, son dilime ayrılan para ile elektronik termohigrograf, etüv ve higrometre alınması planlanmıştır. Projenin güncelliği ise, lisans, yüksek lisans ve sanatta yeterlik çalışmalarına destek vermek, yeni araştırmalara yön verecek kaynaklar oluşturmaktır.

2.4. Halı – Kilim Restorasyon Laboratuvarının Geliştirilmesi İçin Öneriler

D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nde, Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalında lisans, yüksek lisans ve sanatta yeterlik programlarında öğrencilerin, teorik bilgilerin yanı sıra uygulama ve inceleme imkanı da bulabilmeleri amacıyla kurulan laboratuvarın geliştirilebilmesi için öncelikle yeni kurulan bu laboratuvarında konservasyon alanına ne ölçüde hizmet verileceği iyi bir şekilde belirlenmelidir.

Fakülte binasında laboratuvar için ayrılmış olan mekan, alan olarak yetersiz olduğu için konservasyon veya restorasyon işlemleri ancak sınırlı olarak yapılabilecektir. Çünkü bu işlemler için kullanılan teçhizatlar alan olarak her teçhizat için ortalama 20 metrekare yer gerektirdiğinden hedeflenen laboratuvara ulaşma imkanı zor görünmektedir. Bu yüzden laboratuvarında ancak fiziksel bir takım tekstil analizlerin yanı sıra basit kimyasal analizlerin yapılması da ilave bir takım teçhizatlarla mümkün olabilecektir.

Tam teşkilatlı, öğrencilere tam anlamıyla konservasyon konusunda uygulama yapma imkanı verecek bir laboratuvarın kurulması gerek

maliyetinin yüksek oluşundan gerekse yukarıda belirtildiği üzere alan kısıtlılığında zor görünmektedir. Dolayısıyla mevcut laboratuara yapılacak ilavelerle ki, bunlar fiziksel bir takım analizler için gerekli olan liflerin daha iyi incelenebilmesi için bir lanametre, lif inceliği direkt olarak iplik numarasını belirleyen bir özellik olduğundan lif inceliğini hesaplamak için bir titer makası (pamuk lifleri için 10 mm. lik yün lifleri için 30 mm. lik), ortamdaki sıcaklık ve bağılnemini ölçen termohigrograf ve bunun kalibrasyonunu yapmak için bir pisikrometre, Lif uzunluklarını ölçmek için sorter tarağı, analizler esnasında liflerin uçuşmaması için kadife kaplı levhalar, lifleri tutmak için cımbızlar gerekmektedir.

Bunun yanında mevcut durumda laboratuara alınmış olan çeker ocak, ph metre, saf su cihazı gibi kimyasal analizlerde kullanılan teçhizatların atıl kalmaması ve bunlardan da kimyasal bir takım analizlerde yararlanılması için ilave bazı teçhizatlar da gerekmektedir ki, bunlar etüv, kum havuzu, kullanılacak kimyasalların korunması için bir buzdolabı olarak sıralanabilir.

Bu koşullar altında öğrencilere daha iyi uygulama yapabilme imkanı sağlanmış olacaktır. Ayrıca bu koşullar sağlanarak düzenlenecek bir araştırma laboratuarı lisans, yüksek lisans ve sanatta yeterlik derslerinde uygulama olanağının sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

Ayrıca laboratuarda görev alacak kişinin eğitim durumu da önemli bir konudur. Dolayısıyla anlatılan şartlarda, çalışacak personelin mutlaka organik kimya alt yapısına sahip bir tekstil mühendisi veya en azından bir tekstil teknisyeni çalıştırılması uygun olacaktır. Bunun yanında mümkün olduğu çerçevede lisans eğitim programında organik kimya dersinin de yer alması yararlı olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMA ÇALIŞMALARI

3.1. Organik ve İnorganik Eserlerin Saklama Koşulları İle İlgili Panolar

3.1.1. Organik Yapılı Eserlerin Saklama Koşulları (Pano)

KAYNAK: Müzelerde Koruma: Çevresel Koşulların Denetimi. ICCROM Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Araştırmaları. İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı. İstanbul 1987.
“T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü”

ÇEVRESEL ETKENLERİN MALZEMELERDE OLUŞTURDUĞU BOZULMALAR SAĞLANMASI ÖNERİLEN KOŞULLAR

	NEM			IŞIK	HAVA KİRLİLİĞİ	BIYOLOJİK ETKİNLİK	
	YÜKSEK BAĞIL NEM	DÜŞÜK BAĞIL NEM	BAĞIL NEM DEŞİMİ				
AHŞAP	%79 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 95	çekme, sertleşme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi (180'den fazla)	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
KAĞIT	%65 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 45	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
PAPİRÜS	%18 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
PARŞÖMEN	%18 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
DERİ	%62 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
DOKUMA (tebii sel kökenli)	%76 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
DOKUMA (bayyansal kökenli)	%76 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
HASIR SEPET	%18 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
KÜRK TUY	%23 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
KEMİK BOYNUZ FİLDİŞİ	%65 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
RESİM (sulu boyya)	%35 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER
RESİM (yağlı boyya)	%35 Sığma, gevşeme, yırtılma, mantar oluşumu max % 60	çekme, kırılma, boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	boyutsal değişim, renk değişimi, renk değişimi	ışık	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER

Diğer iklim koşullarına bağlı olarak organik malzeme için % 50-65'in altı (% 5 değişim payıyla) önerilir.

Bağıl nem sıcaklık ile ters orantılı olarak değişir, ayrıca kütlenin % 10'ünün ısı etkisi dolaylı olarak kurumaya neden olabilir. (İsminin 20 °C altında kurulması ve hızla değişimemesi istenir.)

* Türkiye'de malzemenin bulunduğu iklimin yaz ortası.

Kükürtlü bileşiklerin 30-50 mikrogram/m³'ün altında kalması, 1-2 mikrogram/lüyük parçacıkların %85'inin filtrelenmesi tavsiye edilmiştir.

Mantarlar ve böcekler karşı yolda en az bir kez ilaçlama yapılması önerilir.

Kükürtlü bileşiklerin 30-50 mikrogram/m³'ün altında kalması, 1-2 mikrogram/lüyük parçacıkların %85'inin filtrelenmesi tavsiye edilmiştir.

Biyojenik etkinlik yüksek bağıl nem (% 70) yüksek sıcaklık (% 10 °C) ve yüksek ıslaklıkta artar.

3.1.2. İnorganik Yapılı Eserlerin Saklama Koşulları (Pano)

KAYNAK: Müzelerde Koruma: Çevresel Koşulların Denetimi. ICCROM Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Araştırmaları. İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı. İstanbul 1987.

“T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü”

ÇEVRESEL ETKENLERİN MALZEMELERDE OLUŞTURDUĞU BOZULMALAR SAĞLANMASI ÖNERİLEN KOŞULLAR

	NEM			IŞIK	HAVA KİRLİLİĞİ			BİYOLOJİK ETKİNLİK	
	YÜKSEK BAĞIL NEM	DÜŞÜK BAĞIL NEM	BAĞIL NEM DEŞİMİ		KÜKÜRTLÜ BİLEŞİKLER	TOZLAR	MANTARLAR (YOSUNLAR VE LİKENLER)	BÖCEKLER	
TAS (Müze İçinde)	Çözülme, yüzeyleme, çatılma, ufalanma max % 20-30		tuzlanma, kavlanma, ufalanma		korozyon, çatılma, kabuklanma	kirlenme, lekelenme, oyulma	lekelenme, oyulma		
TAS (Açıkta)	(donma) ufalanma Çözülme, ayrışma		tuzlanma, ufalanma, iklimsel yıpranma		korozyon, çatılma, kabuklanma, ayrışma, kavlanma	kirlenme, lekelenme, aşınma, tanelenme	lekelenme, oyulma		
PİŞMEMİŞ TOPRAK	ayrışma, tozuma max % 20-30		tuzlanma, çatılma, ayrışma, tozuma		ayrışma				
PİŞMİŞ TOPRAK	ayrışma max % 20-30		tuzlanma, çatılma, ufalanma		ayrışma				
MADEN	Korozyon, kabuklanma max % 20-30				korozyon	korozyon			
CAM	bazılarında donuklaşma, opaklaşma, tertleme, kavlanma max % 40 (60)				korozyon, kabuklanma				

İNORGANİK MALZEMELER

Dış İklim koşullarına bağlı olarak inorganik malzeme türleri için önerilen koşullar aşağıdaki gibidir. (İçerik %45'in altı (% ± 5 değişim payı) önerilir.)

Bağıl nem sıcaklık her ters orantılı olarak değişir, ayrıca kuzeydeki iklimin ısı etkisi dolaylı olarak kuruma hızını etkiler (İçerik 20 °C altında tutulması ve hızla değişim önerilir.)

* Türkiye'de malzemenin bulunduğu müzelerin yüzdesi.

3.2. Reprodüksiyon ve Restitüsyon Çalışmaları

3.2.1. 19.y.y. Antik Kazak Halısı (Detay)

19.y.y. Antik Kazak Halısı Reprodüksiyon Çalışması

19.y.y. Antik Kazak Halısı Restitüsyon Çalışması

KAYNAK: Woven Legends Restoration, Inc. "Before & After" Tanıtım Kataloğu.

3.2.2. Tapestry (Detay)

Tapestry Reprodüksiyon Çalışması

Tapestry Restitüsyon Çalışması

KAYNAK: Halı, Issue 100, September 1998, s.32.

SONUÇ

Tekstil eserlerinin korunması ve yaşatılması, tarihsel ve etik anlamda önem taşımaktadır. Bu da konservasyon aracılığıyla mümkün olmaktadır.

Dünya' daki gelişimine bakıldığında, ülkemizde yeni bir uzmanlık alanı olan konservasyonun temelinde bilinçli eğitim yatmaktadır. Ülkemizde mevcut eğitim kurumlarında ön lisans düzeyinde iki yıllık restorasyon programları bulunmaktadır. Ancak restorasyon, gerektiği durumlarda konservasyonun sonucu olduğu için öncelikli düşünülmesi gereken konservasyon işlemidir.

Yurt dışında konservasyon eğitimi, yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzmanlık programları olarak verilmektedir. Bu alanda uzmanlaşacak sanat tarihi mezunu bir lisans mezunu öğrencinin bile organik kimya dersi almış olması zorunludur. Bu alanda öncelikle uzman kadrosunun bilinçli bir şekilde yetişmesi amacıyla uygun şartların hazırlanması önemli bir konudur.

Konservasyon farklı uzmanlık dallarını bünyesinde barındıran çok pahalı bir bilim dalıdır. Üzerinde çalışılacak ve konservasyonu yapılacak ve konservasyonu yapılacak eserin kültürel ve tarihi değerinin olması ayrıca bu eserin geçmişle günümüz arasında bağ kuran ve geçmişe ışık tutan bir belge olma özelliği taşıması, kullanılan ekipmanların bir takım spesifik özellikleri taşımasını gerektirmektedir.

Konservasyonun çok geniş bir uzmanlık alanı olmasından dolayı, bu alana ne şekilde hizmet verileceğinin sınırlarının iyi çizilmesini gerektirir. İncelenen bu araştırma konusunda bir laboratuvar önerisi getirilmiştir.

Tekstil konservasyonu laboratuvarları geniş kapsamlı konservasyon çalışmalarının yapıldığı mekanlardır. Burada, yüzeysel temizlikten yıkamaya, eserlerin restorasyonundan askılama ve depolamalarına kadar her türlü aşama detaylı olarak düşünülerek uygulanır.

Araştırma konusunda önerilen laboratuvar ise bir araştırma laboratuvarıdır. Bir konservatörün öncelikle üzerinde çalıştığı obje ve yapısı hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

Ülkemizde yeni bir uzmanlık dalı olmasına rağmen konservasyon alanında yapılan çalışmalar, her ne kadar geç kalınmış olsa da önümüzdeki yıllar için umut verici çalışmalardır. Uzun yıllardır mimari alanda gelişme gösteren konservasyon, günümüzde artık seramik, cam, ahşap, kağıt ve tekstil gibi eserler üzerinde de uygulama alanı bulmaya başlamıştır.

Ülkemizde, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Boya Analiz Laboratuvarı, Dolmabahçe Sarayı Tekstil Restorasyon Laboratuvarı, İ.T.Ü İplik Analizleri Laboratuvarı ve Ege Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü Fiziksel ve Kimyasal Analiz Laboratuvarı dışında tekstillerin korunmasına yönelik bir laboratuvar yoktur.

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar

Aic Directory 1999 The American Institute for Conservation of Historic & Artistic works. USA Washington, 1998. s. 9.-10.

Sheila LANDI: **The Textile Conservator's Manual.** (Revised 1998)
Butterworth-Heinemann, Oxford. s. 177.-180.

Broşürler

Nell Hoare; Director. **The Textile Conservation Centre,** June 1994.

The Textile Conservation Centre, Course Structure and Content.
21.10.1994.

Yararlanılan İnternet Siteleri

<http://nic.icom.org/ICOM/chronology.html>

<http://palimsest.stanford.edu/icom/centre.html>

<http://palimsest.stanford.edu/icom/organization.html>

<http://plaza.interport.net/cathedral/textile.html>

<http://Seurat.art.udel.edu/ArtCon/ACDegree/WinConsLabs.html>

<http://www.icom.org/committees.html>

http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz.html

http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz/hpagewg.htm

http://www.natmus.dk/cons/icom_cc/index/organiz/hpagewg/wg13.htm

<http://www.nyu.edu/gsas/dept/fineart/html/cnsnf.htm>

<http://www.pch.gc.ca>

<http://www.textileconservation.com>

EKLER

EK 1**Ardabil Halısı Konservasyon Çalışmaları***

16. yy. İran Halısı. (1546) atkı ve çözümlerde ipek, ilmelerde yün kullanılmıştır. Her inçkarede 297 – 324 arası düğüm bulunmakta; zemin yüzü ve madalyon koyu mavi, bordür zemini siyah, halının boyutu ise 17.5 x 34.5 ft. (5.3 x 10.5 m.)

Durum

Zemin ortadan kesilmiş fakat başarılı bir şekilde tekrar birleştirilmiş. Bordür, Los Angeles Country Museum' da bulunan eşinden alınan parçalarla tamamlanmış; tamamlanan yerler ve aşınmış düğümler uygun renklerdeki kısa yün ilmeklerle gizlenmiş, bu ilmekler bazıları çok büyük olan siyah ve kahve rengi pamuklu kumaşlarla yamanmıştır.

Halının tamamı çok kirlidir ve yün lifleri kırılmanlaşmıştır. Dokununca oldukça sert oldukları hissedilir. Bu halı muhtemelen 1893' teki onarımdan sonra sergilenmiştir. Sergileme sırasında halı bir camın arkasında korunmuştur. Halı içe katlanmış ahşap bir parke üzerinde dönen bir zemin üzerinde durur şekilde sergilenmiştir. Halı keten beze ipek ipliği ile dikilmiştir.

Problem

Halıyı açılır kapanır ahşap parkeden ayırmak, yıkamak, destekleme, sergilemek ve yeniden askılamak

---

* Sheila LANDI: *The Textile Conservator's Manual*. (Revised 1998) Butterworth-Heinemann, Oxford. S. 277.-285.

Solusyon (Çözelti)

Hasar görmüş değerli objelerde hangi konservasyon tekniğinin kullanılacağına karar vermek ilk önemli kuraldır. Burada konservasyon işlemi aslına uygunluğu temel

alınarak geleneksel yöntemlerle yapılmıştır. Kartuş üzerindeki gevşek havları tutan ve halının parçalarını birbirine birleştiren dikişler hariç, tüm eski onarım kalıntıları halıdan uzaklaştırıldıktan sonra aniyonik deterjan kullanılarak yıkanmıştır.

Destekleme için kullanılan tüm malzemeler polyester lifinden yapılmıştır. (astar kumaşlar ve iplikler) Bordürler siyah terilen kumaşla desteklenmiştir; zemin üzerindeki tahrip olmuş bölgeler ve yamalar özel bir teknikle dikilmiştir. Parçaların bazıları çarpıklıkların çıkarılma düzeyine göre yeniden sıraya konulmuştur.

Resim 52: Bordürü onarılmış halıdan bir görünüş

Önce bordürler zemine azami dikkat harcanarak desteklenir. Polyesterden yapılmış sağlam yapılı astar, halının ölçülerine uyacak şekilde dikilmiştir. Bu, halı yeniden asıldığında ortaya çıkan çarpıklıkların düzeltilmesi şeklinde yapılmıştır. Bu çizgilerin planı kaydedilmiştir. Desenin bir ucunda arapça harflerle dokuyucunun adını ve dokuma tarihini içeren bir yazının bulunduğu kartuş çok zarar görmüştür. Ancak siyah renkli yazıların orjinal şekli önceki onarımlarda yok sayılmış olmakla birlikte bunlar sonradan farkedilmiş ve yün

parçacıklarıyla birlikte suda çözünen yapıştırıcı ile arkadan yapıştırılmıştır. Siyah kumaş, yok olmuş parçaların bulunduğu yerlere dolgu olarak yerleştirilmiştir. Konservasyon bu şekilde tamamlanmıştır. Şimdi geriye halının yeniden asılması kalmıştır ancak bunun yapılacağı mekanik yöntemin hangisi olacağına doğru karar vermek gerekir.

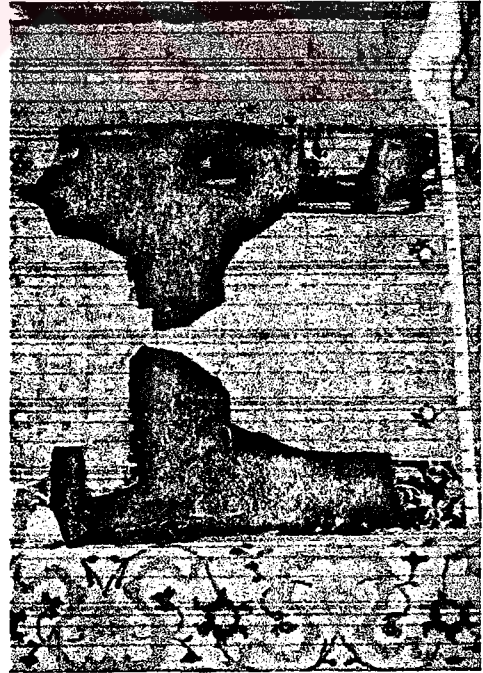
Kararlar

Çözülmesi gereken ilk problem yer ve iyi suyun sağlanmasıdır. Halının dışarıda deiyonuze bir suyla yıkanmasına karar verilmiştir.

Burada tahtalardan halının düz bir şekilde üzerine serilebileceği bir yıkama platformu hazırlanmıştır. Ne yazık ki tam istenildiği gibi olmamış, obje enine yerleştirilecek yerde boyuna yerleştirilmiştir. Bu durum ancak halı oraya getirildiğinde farkedilmiş fakat değiştirilmek için geç kalınmıştır.

Yıkamaya Hazırlık

Arka kısımda bulunan büyük yamalarla sergilenen halının bu yamaları yün ilmeklerle tekrar örülmeye başlanmıştır. İlk olarak renk testleri yapılmış; tüm pamuk ve yün yamalar, üzerindeki boyalar çıksın diye kısa süreli olarak suyun içersinde bekletilmiştir. Çalışmalara halının tabanından başlanmış, halının tekrar yapılacak el dokuması işlemi için gerekli olan

Resim 53: Halıdan eski onarım kalıntılarının uzaklaştırılması

XVIII

aparatlar kurulurken aynı anda halının arka tarafında bulunan keten bezinden yapılmış yamalar sökülmüştür. Birbirini kesecek şekilde çaprazlama bağlanan kazıklarla basit bir dokuma tezgahı oluşturulmuş; halı bir silindirin üzerine sarılarak tezgaha yerleştirilmiştir. Daha sonra halının diğer ucu masa yüksekliğinde olan, düz bir çalışma zemini tarafından desteklenen ikinci bir silindire sarılmıştır. Burada halı üzerinde bulunan eski onarım kalıntıları temizlenmiştir.

Halı yıkama işlemine hazırlanırken yüzeyi korumak amacı ile halının önü ve arkası ağ şeklinde örülmüş file bir dokuma ile kaplanmıştır. Yıkama işlemi için gerekli olan malzemelerin listesi aşağıda sıralanmıştır.

- İçinde litrede 0.3 gr. aniyonik deterjan konsantresi, (0.3 gr. aniyonik deterjan konsantresi, 50/50 oranında amonyum laurel eter sülfat ve sodyum alkil benzen sülfanat ihtiva eder.) 0.5 gr. sodyum karboksimetil selüloz ve 1 gr. Sodyum tripolifosfat bulunan 30 litre konsantre yıkama solüsyonu.
- 6 adet endüstriyel koyun yünü boyama çubuğu.
- 3 adet metal sepsebil.
- Bahçe sulamak için kullanılan fiskiyeli hortum.
- Tabanına ıslak zeminde kaymayı önleyici sünger yapıştırılmış 4 çift çizme.
- Deterjanları seyreltmek için ölçme kapları.

Resim 54: Halının onarım kalıntıları söküldükten sonraki hali

- Halının yıkanan kısımlarını kaplamak için ağ şeklinde örülmüş file bir bez
- Yıkama fırçaları.

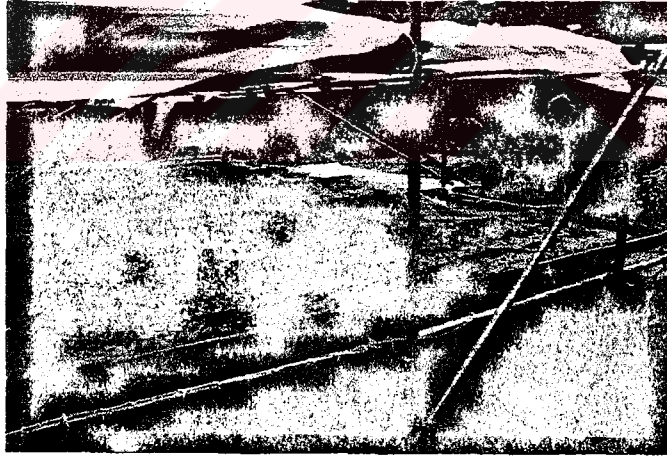
- 2 adet 11.5 x 6 m. ebadında polieten parçası.
- Piknik sepeti
- Fotograf malzemeleri

Resim 55: Yıkılmadan önce yüzeyin file ile kaplanması

Yıkama Planlaması

Halının iki gün sürecek yıkama planı hazırlanmıştır. Birinci günde halının arka tarafı yıkanıp, aynı gece suyunun süzülmesi için beklenecek; ikinci günde ise halının ön tarafı yıkanarak aynı gece kurutma platformuna koyulup kurutulması işleminin yapılmasından önce süzebildikleri kadar suyunun süzülmesi planlanmıştır.

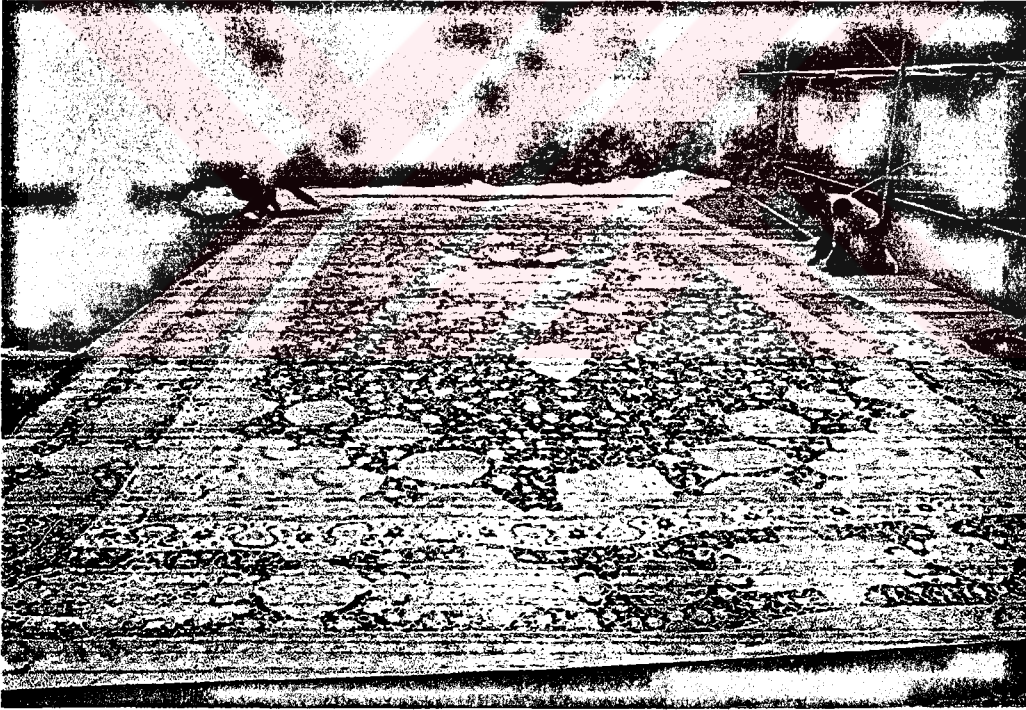
Resim 56: Halının platform üzerindeki görüntüsü

Halının yerleştirileceği kurutma platformunun üstüne polieten bir örtü ile çatı yapılmıştır. Fakat bu çatının yeterince sağlam yapılmaması sonucunda, gece havanın bozulması ile yağın yağmur sonucu çatı

üzerinde biriken sular halıya aktığından kuruma işlemi tahmin edilenden daha uzun sürmüştür.

Yıkama İşlemi

Yıkama işlemine başlamadan önce halının yıkanacak olan arka yüzeyi polieten örtü ile kaplanarak yıkama platformuna taşınmıştır. Bu yıkama platformu zemini tahta olan bir düzenden ibarettir. Burada halı, platform üzerinde yüzü alta gelecek şekilde serildikten sonra sepebildeki sularla ıslatılıp sonra deterjan solüsyonları ilave edilerek fırçalarla yıkanmıştır. Bu esnada kayganlaşan zemin üzerindeki tehlikeleri minimize etmek için

Resim 57: Yıkama işleminden önce yüzeyin file bir bez ile kaplanması

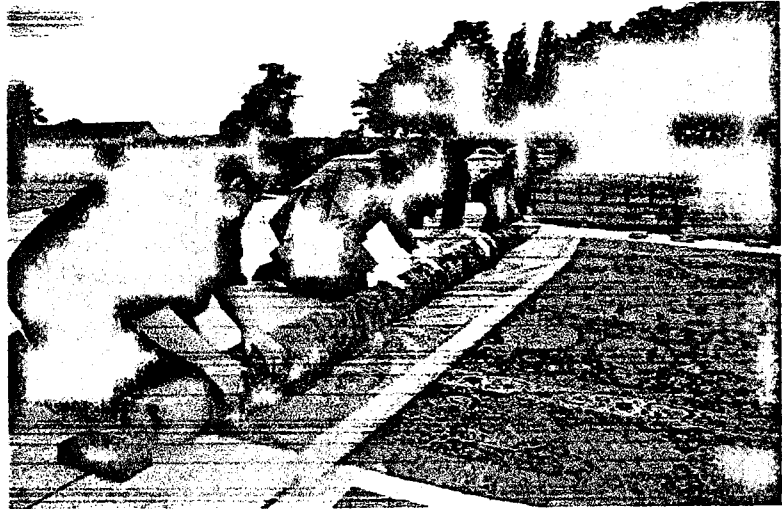
tabanı kaymayı önleyici özel süngerle kaplanmış çizmeler kullanılmıştır. Halının arka yüzeyi tamamen yıkandıktan sonra süzülme platformuna alınarak üzerindeki su ve solüsyon kalıntılarının süzülmesi beklenmiştir.

Daha sonra ön yüzeyi içinde aynı işlemler uygulanmıştır. Son olarak halı kurutma platformuna alındıktan sonra kuruyuncaya kadar bekletilmiş; kuruduktan sonra her iki yüzü polieten örtü ile kaplanarak rulo yapılmış ve dik bir şekilde bir gece daha suyunun süzülmesi için bekletildikten sonra tamamen kurutulması için Osterlay Müzesine gönderilmiştir. Halı Osterlay Müzesinde tamamen kurutulduktan sonra sıra onarım ve destekleme işlemlerine gelmiştir.

Resim 58: Halının yıkanması işleminden bir görünüş

Resim 59: Halının Osterlay Müzesine gönderilmeden önce polyeten bir malzeme ile Rulo yapılması

Onarım ve Destekleme

Bir sonraki aşamaya geçmeden önce konservasyon materyalleri alınmış ve daha önce onarım için hazırlanmış olan düzenek daha verimli bir operasyon için geliştirilmiştir. Bu düzenek üzerinde halının gereken konservasyon işlemleri yapılmış, daha sonra kontrol için çalışma alanından uzaklaştırılmıştır. Kontrol sonucunda belli gerilme ayarlamalarının önceden yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. 185 cm. genişliğinde ve 6 m uzunluğunda 6 adet file kumaş birbirine dikilerek polyester file tabakası hazırlanmıştır. Halı düz bir şekilde yatıkken fileye uygun olacak şekilde çivilerle işaretlenmiş böylece bir sonraki aşamada halı ile filenin uygun bir biçimde olması sağlanmıştır. Halının her bölümü için belli gevşeklikler bırakılmıştır. Bundan sonra filedeki ilk dikiş yeri halının bir ucundaki ilk işaretlenmiş çizgi ile birleştirilmiştir. Filenin büyük kısmı üçüncü bir silindire sarılmış ve halı diğer silindirlere birine, işaretli çizgiler birbirine paralel olacak şekilde asılmıştır. Bütün sistem bu ana kadar son derece ağır olmuştur. Manuel bir çok işleme ihtiyaç duyulmuştur. Bir konservatör arkada ve bir diğeri önde olacak şekilde her 185 cm. de bir yatay çizgiler sabitlenmek üzere file yavaşça içeri desteklenmiştir. Halı daha sonra tekrar asıldığında bu çizgiler dikey olmuştur. Tüm eski dokumalar, orjinal dikiş çizgileri ve zayıf alanlar baz alınarak tekrar güçlendirilmiştir.

Halının tamiri yaklaşık 16 ay sürmüştür. Bu süre içinde hergün iki kişi, gelecek olanlara rehberlik yapabilmesi için detaylı notlar almışlardır. İslamiyetin kurulmasının 1000. yıl dönümü dolayısıyla tekrar sergilenmesi planlanan halı, klimalı koşullar altında korunmaktadır.

Tekrar Asılma İşlemi

Eski çerçevenin tekrar şekillendirilip kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Alanın büyüklüğü sebebi ile çerçeve daha küçük cam tabakaları birleştirilerek kullanılmıştır. Lifleri ileride tozdan korumak için çerçeve, pompadan filtre edilen temiz hava yardımı ile basınçla sıkıca kapatılmıştır. İşlem uzun süren tartışmalar sonucu onay görmüştür. Eski düzenek, tabana monte edilmiş tekerlekler sayesinde hareket etmekteymiş. Fakat yeni sistemde çerçevenin üzerine bir kenarın gerisine uzanacak şekilde ray monte edilmiştir. Bu ray eğimli köşeler yaparak ve halı boyunca duvardan 75 cm. uzakta kalacak şekilde yerleştirilmiştir. 12 menteşeli bölümden oluşan yeni ünite, rayların içinde hareket eden tekerleklerden asılmıştır. Kıvrımlar 6'lı setlere bölünmüştür ve bu setler daha sonra kenar gerilimlerini ayarlama amacı ile genişleme civataları ile merkezde birleştirilmiştir. Her bölümün yüzeyi 5 cm. kalınlığındaki çelik kare kablolar ile kaplanmıştır. Daha sonra belirli zamanlarda halı, çerçevenin dışına çıkarılmış ve tekrar gerekli kontroller yapılmıştır. 1990 yılına dek herhangi bir telaşa sebep olacak durumla karşılaşılmamıştır.

EK 2

ORGANİZASYONLAR

Advisory Council on Historic Preservation

1100 Pennsylvania Avenue, NW

Suite 809

Washington, DC 20004

American Association for State and Local History (AASLH)

172 Second Avenue North

Suite 202

Nashville, TN 37201-1902

American Association of Museums (AAM)

1225 Aye Street, NW, Suite 202

Washington, DC 20005

American Chemical Society

1155 16th Street, NW, Room 716

Washington, DC 20036

American Institute for Conservation (AIC)

1717 K Street, NW, Suit 301

Washington, DC 20006

APOYO

PO Box 76932

Washington, DC 20002

Art Hazards Information Center

5 Beekman Street #1050
New York, NY 10038

Arts, Crafts & Theater Safety

181 Thompson Street #23
New York, NY 10012-2586

Association for Gravestone Studies

30 Elm Street
Worcester, MA 01609

Association for Preservation Technology International (APT)

PO Box 3511
Williamsburg, VA 23187-3511

Canadian Association for Conservation of Cultural Property (CAC/ACCR)

PO Box/CP 9195
Ottawa, ON K1G3T9
Canada

Canadian Museum Association

Suite 400, 280 Metcalfe
Ottawa, ON K2P1R7
Canada

Commission on Preservation and Access

1400 16th Street, NW, Suite 740
Washington, DC 20036

English Heritage

Fortress House, 23 Savile Row
London, W1X 2HE
United Kingdom

Getty Conservation Institute (GCI)

4503 Glencoe Avenue
Marina del Rey, CA 90292

**International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural
Property (ICCROM)**

Via de San Michele 13
00153 Roma
Italy

International Council of Museums (ICOM)

c/o Canadian Conservation Institute
1030 Innes Road
Ottawa, ON K1A 0M5
Canada

Library of Congress

Madison Building, LMG-07
Washington, DC 20540

National Archives and Records Administration (NARA)

8th & Pennsylvania Avenue, NW
Washington, DC 20408

National Institute for Conservation (NIC)

The Papermill, Suite 403

3299 K Street, NW

Washington, DC 20007

National Trust for Historic Preservation

1785 Massachusetts Avenue, NW

Washington, DC

Scottish Society for Conservation and Restoration (SSCR)

33 Barony Street

Edinburgh EH3 6NX

Scotland

United Kingdom Institute for Conservation (UKIC)

37 Upper Addison Gardens

London W148AJ

United Kingdom

Washington Conservation Guild (WCG)

PO Box 23364

Washington, DC 20026

ÖZGEÇMİŞ

1972' de İzmir doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi İzmir' de tamamladıktan sonra lise eğitimimi İzmir Cumhuriyet Kız Meslek Lisesi Grafik Bölümü'nde aldım.

1991 yılında D.E.Ü.Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Halı - Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Ana Sanat Dalı'nda eğitim görmeye hak kazandım ve 1995 yılında fakülte üçüncüsü ve bölüm birincisi olarak mezun oldum.

1996 yılında D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi' nin açtığı Araştırma Görevlisi kadrosuna atamam yapıldı.

1996 yılında D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı' nda yüksek lisans eğitimine başladım.

Halen aynı kurumda Araştırma Görevlisi olarak görevimi devam ettirmekteyim.

Gonca KARAVAR

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMENTASYON MERKEZİ**